

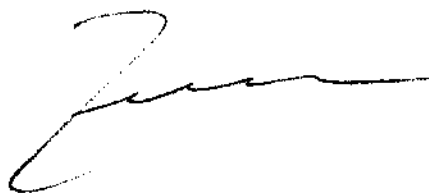
Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Rigorózní práce
Eurojust – evropská jednotka pro justiční spolupráci,
Vznik, vývoj a možnosti využití v praxi

Konzultant: Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., Univ. Priv. Prof.
Zpracovatel: Mgr. Pavel Zeman

7. června 2007

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci
obvyklým.“

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'Z' followed by a long, horizontal, slightly wavy line.

OBSAH

Kapitola I. Eurojust – evropská jednotka pro justiční spolupráci – účel práce.....	5
Kapitola II. Dlouhá cesta k vytvoření Pro-Eurojustu	
1. Integrovaný rámec.....	8
2. Corpus Juris.....	10
3. Prostor svobody, bezpečnosti a práva.....	11
4. Závěry předsednictví z Tampere.....	13
5. Exkurz: Haagský program.....	14
6. Pro-Eurojust.....	16
Kapitola III. Právní základ Eurojustu.....	22
1. Povaha Rozhodnutí o založení Eurojustu.....	22
2. Implementace Rozhodnutí o založení Eurojustu.....	25
3. Exkurz – Smlouva o ústavě pro Evropu.....	28
Kapitola IV. Cíle, pravomoci a působnost Eurojustu.....	30
1. Účel Eurojustu.....	30
2. Pravomoci Eurojustu stanovené Rozhodnutím o založení Eurojustu.....	31
3. Další pravomoci Eurojustu.....	34
4. Působnost Eurojustu.....	38
Kapitola V. Členění Eurojustu.....	40
1. Národní člen.....	40
1.1.Pravomoci národního člena.....	41
1.2.Přehled pravomocí jednotlivých národních členů.....	42
1.3.Ustavení národního člena do funkce.....	47
2. Asistent národního člena.....	48
3. Národní korespondent.....	50
4. Kolegium.....	51
5. Prezident a viceprezidenti.....	53
6. Administrativa Eurojustu.....	55
6.1.Administrativní ředitel.....	56
6.2.Oddělení Eurojustu.....	57
7. Ochrana osobních údajů.....	58
Kapitola VI. Zapojení České republiky do Eurojustu.....	63
Kapitola VII. Součinnost s Eurojustem v praxi	
1. Exkurz – mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.....	64
2. Postup při vyřizování právní pomoci v součinnosti s Eurojustem.....	67
3. Registrace případu v Eurojustu a jeho další zpracování.....	69

4. Počet případů registrovaných Eurojustem.....	71
5. Další činnost Eurojustu.....	74
Kapitola VIII. Kontakty Eurojustu s dalšími subjekty.....	76
1. Europol.....	78
2. Evropská justiční síť.....	79
3. OLAF.....	81
4. Nečlenské státy EU.....	82
Kapitola IX. Závěr.....	87
1. Vídeňské zastavení.....	88
2. Nedostatky současné úpravy.....	90
3. Výhled do budoucnosti.....	92
Seznam literatury.....	94

Kapitola I.

Eurojust – evropská jednotka pro justiční spolupráci¹- účel práce

Předkládaná práce si klade za cíl představit Eurojust jako orgán Evropské unie působící v justiční spolupráce ve věcech trestních. Mým záměrem není pouhý popis této instituce, ale na příkladu Eurojustu jsem chtěl ukázat, jak postupuje výstavba unijní instituce od politického rozhodnutí hlav států na zasedání Evropské rady až po realizaci projektu. Z toho důvodu bylo nutno kombinovat výklad z hlediska časové posloupnosti s výkladem systematickým.

Eurojust je produktem intenzivní snahy EU o zlepšení justiční spolupráce v trestních věcech nejen zdokonalováním jejich jednotlivých forem, ale i praktickými (víceméně technickými) opatřeními. V kapitole 4. se zabývám rozdílem mezi justiční a policejní spoluprací. Na úvod postačí velmi jednoduché konstatování, že policejní spolupráce má svoji dlouhou historii². V mnohém je policejní spolupráce operativnější a rychlejší. V rámci policejní spolupráce byly poprvé ustaveny funkce styčných důstojníků při jednotlivých ambasádách. Justiční spolupráce jako by se rozvíjela pomaleji. Mnohdy využívala služeb policejní spolupráce (např. v případě potřeby rychlé komunikace). Průlomem ve vývoji justiční spolupráce bylo dozajista vytvoření možnosti vysílat styčné soudce (prokurátory) do jiných zemí.³ Mnohé země v čele s Francií této možnosti využívají.

¹ V českém překladu Rozhodnutí o zřízení Eurojust se hovoří o „Evropské jednotce pro soudní spolupráci.“ Dle mého názoru se jedná o špatný překlad anglického „judicial“ do češtiny. Překládat „judicial“ v této souvislosti jako soudní je v případě Eurojust značně omezující a nevystihuje podstatu věci. Zejména by pak mohlo docházet k nežádoucímu výkladu, že se jedná pouze o soudní spolupráci. Činnost Eurojust spadá naopak z velké většiny do přípravného řízení trestního.

² Za mezník v policejní spolupráci lze považovat zřízení Interpolu v roce 1923 a v současnosti sdružuje 186 států.

³ Společný postup Rady o výměně styčných soudců za účelem zlepšení justiční spolupráce mezi členskými státy Evropské Unie, úřední věstník L 105, 27.4.1996, str. 1-2

Dalším průlomem bylo stanovení možnosti přímého styku mezi jednotlivými justičními orgány.⁴ Přímý právní styk je dozajista dobrá myšlenka, která však ve složitějších případech naráží na problém komunikační bariéry způsobené různorodostí jazyků v EU.

V institucionální rovině nelze opominout zřízení Evropské justiční sítě⁵, která je založena na myšlence přímého kontaktu mezi jednotlivými kontaktními body z různých členských států. Spolupráce kontaktních bodů má sloužit k urychlení spolupráce a odstraňování překážek v konkrétních případech justiční spolupráce v trestních věcech.

Eurojust je logickým pokračováním rozvoje justiční spolupráce v trestních věcech. Velice zjednodušeně si lze Eurojust představit jako permanentní sbor styčných soudců (prokurátorů), kteří svojí činností přispívají k usnadňování, urychlování a koordinaci mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.

Eurojust jako unijní orgán není něco vzdáleného, ale naopak představuje velice důležitý prvek europeizace trestního práva. Prvotně měl Eurojust plnit roli facilitátora a koordinátora mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, v průběhu času mu však byly přidávány další pravomoci. Toto postupné rozšiřování pravomocí se v důsledku dotýká právního řádu každého členského státu. Eurojust prozatím působí v rámci tzv. mezivládní spolupráce, jeho pravomoci se však rozšiřují a některé náznaky, jako například volání po exekutivních pravomocích, ukazují, že chce být velice dobře připraven na případné sloučení tří unijních pilířů v jeden.

V druhé rovině jsem chtěl představit Eurojust z hlediska jeho praktické využitelnosti pro národní systémy justiční spolupráce. Proto popisují, jak je možno služeb Eurojustu využít. Eurojust a systém národního práva nejsou dva

⁴ Schengenská prováděcí úmluva, čl. 53 odst. 1, úř. věstník L 239, 22.9.2000, str. 19

⁵ Společný postup o vytvoření Evropské justiční sítě, úř. věstník č. L 191/4-7, 7.7.1998

oddělené světy, ale jsou to dva navzájem se ovlivňující se systémy. Eurojust ovlivňuje národní právo a tím ho europeizuje. Národní právo naproti tomu svojí interakcí, která má v případě spolupráce veskrze praktický charakter, ovlivňuje Eurojust, naznačuje mu, kde je potřeba jeho intervence za účelem zkvalitnění mezinárodní spolupráce a tím vlastně dává Eurojustu náměty na další rozšiřování jeho pravomocí.

Konečně nechci Eurojust představit jako něco perfektního, ideálního, ale snažím se o co nejobektivnější zhodnocení této instituce. Snažím se poukázat na nedostatky a navrhnout možné způsoby jejich řešení.

Kapitola II. Cesta k vytvoření Pro-Eurojustu

1. Integrační rámec

Jestliže chceme hovořit o Eurojustu a o justiční spolupráci ve věcech trestních v rámci EU, je nezbytné alespoň krátce připomenout jednotlivá stádia vývoje evropského justičního prostoru. První zmínka o evropském justičním prostoru pochází od pozdějšího francouzského prezidenta Valéry Giscard d'Estaing, který tak učinil v 70. letech dvacátého století v souvislosti s ochranou společnosti před terorismem⁶. Jeho snaha vyústila v roce 1977 k sepsání Evropské úmluvy o potlačování terorismu⁷ a to v rámci struktury Rady Evropy. Vytvoření justičního prostoru v rámci Evropské unie nebylo prvotním záměrem evropských společenství. Evropská integrace začala na bázi odbourávání překážek volného obchodu tak, aby vznikl společný hospodářský prostor bez omezení a aby došly naplnění čtyři základní svobody evropských společenství – volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob.

Právě s volným pohybem osob souvisí vytváření evropského justičního prostoru. Zprvu byl volný pohyb omezen na volný pohyb pracovních sil, později došlo k rozšíření této zásady v tom smyslu, že již není potřeba nějakého zvláštního účelu k migraci mezi jednotlivými členskými státy EU. S tím souvisí i občanství EU a logickým vyústěním je pochopitelně i odbourání hraničních kontrol v rámci Schengenského systému. Jakkoliv nelze srovnávat prostupnost státních hranic mezi demokratickými a totalitními státy, je nezbytné si uvědomit, že i přesto tvořily hraniční kontroly mezi státy západní Evropy jakýsi filtr pro migraci závadových osob. Odbouráním těchto kontrol se jednotlivé členské státy připravily i o možnost kontrolovat, zda jejich státní hranice překračují osoby hledané. Kontroly na hranicích tak byly nahrazeny řadou kompenzačních

⁶ De Baynast, O: Eurojust et la lutte contre la criminalité organisée transfrontière, přednáška pro Pôle financier du T.G.I. de Paris, 14. června 2004

⁷ Pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1.1.1993 a byla publikována pod č. 552/1992 Sb.

opatření, kam spadá i pátrání v rámci evropského prostoru za využití tzv. Schengenského informačního systému.⁸

Bylo by mylné se domnívat, že odbouráním kontrol na státních hranicích došlo zároveň ke zrušení státních hranic. Státní hranice existují i nadále a vymezují tak prostor, ve kterém se vykonává suverénní státní moc. Suverenitu jednotlivých členských států dosud nenahradila suverenita evropská.

Jestliže již do značné míry postoupila hospodářská spolupráce a integrace v rámci Evropy, nelze bohužel to samé říci o justiční spolupráci ve věcech trestních⁹. I nadále totiž nejnámennější nástroje justiční spolupráce ve věcech trestních zůstávají zakotveny v dokumentech pocházejících z 50. let dvacátého století, totiž v úmluvách Rady Evropy¹⁰, když většina nových smluvních instrumentů EU na smlouvy Rady Evropy navazuje. Na Radu Evropy bylo nahlíženo jako na místo, kde dochází k vyjednávání a sepisování mezinárodních smluv¹¹. Velikou výjimku pochopitelně tvoří Rámcové rozhodnutí o Evropském zatýkacím rozkazu, které znamenalo převrat v extradici a naprostý odklon od Evropské úmluvy o vydávání, kterou nahradilo.

Dochází tak k paradoxní situaci, kdy není problém během několika hodin přejet z území České republiky několika členskými státy EU až např. do Španělska, ale na druhé straně je velký problém v krátkém časovém období získat důkaz z jiného členského státu EU v rámci tzv. žádosti o právní pomoc.

⁸ Schengenský informační systém (SIS) má svůj základ v Schengenské prováděcí úmluvě a jedná se o elektronickou databázi hledaných osob a věcí. Česká republika, stejně jako ostatní nové členské státy EU, nemá dosud přístup k tomuto systému z důvodu jeho omezených technických možností (nedostatečný počet vstupů). EU v současnosti pracuje na vývoji tzv. SIS I pro všechny, který umožní rozšířit počet připojení i na tzv. nové členské státy, které přistoupí k EU v roce 2004.

⁹ Blíže viz Denza, E: *The intergovernmental pillars of the European Union*, Oxford University Press, 2005, str.63 a násl.

¹⁰ Fenyk, J: *Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy*, Linde Praha a.s., 1997, str. 29

¹¹ Denza, E: *The intergovernmental pillars of the European Union*, Oxford University Press, 2005, str.64

2. Corpus Juris

Jakkoliv se může zdát, že projekt Corpus Juris zpracováváný od roku 1995 na základě zadání a za finanční podpory Evropské Komise s Eurojustem nesouvisí, opak je pravdou. Projekt Corpus Juris¹² byl zahájen, aby bylo dosaženo vyšší ochrany finančních zájmů Evropských společenství. Evropská společenství nejen čerpají finanční prostředky ze svého rozpočtu na zajištění chodu všech evropských institucí, ale značná část finančních prostředků je přerozdělována v podobě tzv. dotací. Evropská společenství zjistila, že ne vždy jsou peníze určeny k určitému účelu k tomuto účelu i použity.¹³ Jako odezva na tento problém vznikl UCLAF a později OLAF jako jednotky správního vyšetřování.¹⁴ Corpus Juris naproti tomu definoval, za jakých podmínek by bylo možné vést trestní řízení za trestné činy spáchané proti zájmům Evropských společenství.

Corpus Juris lze bez nadsázky označit za dílo přelomové, neboť modeluje nové instituty jako např. Evropský prokurátor, Evropský příkaz k zatčení anebo Evropskou justiční oblast. Tím jako by naznačuje budoucí vývoj. Ačkoliv myšlenka Evropského prokurátora nebyla v podobě stanovené Corpem Juris realizována, Evropský příkaz k zatčení došel svého naplnění, byť v modifikované podobě. S otázkou Evropského zatýkacího rozkazu souvisí i základní zásada stanovená v Corpu Juris, zásada Evropské teritoriality,¹⁵ která vyjadřuje území, na kterém se vykonává pravomoc Evropského prokurátora a na kterém lze vydat a vykonat Evropský příkaz k zatčení. Jedná se vlastně o fikci

¹² Do češtiny přeložili Kloučková, S., Fenyk, J. in Corpus Juris 2000, Sypták, 2001

¹³ Fenyk, J: Mechanismus ochrany finančních zájmů Evropských společenství v České republice in Aktuální otázky europeizace trestního práva, Acta universitatis Carolinae, Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum, Praha, 2005, str. 113

¹⁴ Blíže viz Fenyk, J: Mechanismus ochrany finančních zájmů Evropských společenství v České republice in Aktuální otázky europeizace trestního práva, Acta universitatis Carolinae, Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum, Praha, 2005, str. 115 a násl.

¹⁵ Kloučková, S., Fenyk, J: Corpus Juris 2000, Sypták, 2001, str. 13

jednotné Evropské justiční oblasti. P. Polák pregnančně odlišil Evropský justiční prostor v trestních věcech jako prostor zahrnující právní nástroje mezinárodní spolupráce v trestních věcech mezi státy Evropské unie a Evropskou justiční oblast jakožto fikci jednotného státního území fakticky složeného z území členských států EU vytvořenou Corpem Juris.¹⁶ V rámci Evropské justiční oblasti by mohl Evropský prokurátor získávat důkazy, zároveň je stanoveno, že národní prokurátoři musí neprodleně vyhovovat žádostem Evropského prokurátora o právní pomoc a poskytovat mu nezbytnou součinnost.¹⁷ Lze si představit, že Evropský prokurátor by díky svým pravomocím mohl fungovat bez využití právní pomoci.¹⁸ Je však již nepředstavitelné, že by díky zavedení institutu Evropského prokurátora zanikla potřeba justiční právní pomoci v Evropské justiční oblasti.

Corpus Juris tak podle mého názoru znamená teoretický základ a program dalšího vývoje Evropské Unie v oblasti justiční spolupráce. Eurojust je prozatím orgánem v rámci evropského justičního prostoru, postupně však konverguje k tomu, aby mohl vykonávat své pravomoci v rámci Evropské justiční oblasti, bude-li zřízena, a tím převzít úlohu Evropského prokurátora.

3. Prostor svobody, bezpečnosti a práva

Pojem Evropský justiční prostor byl poprvé institucionalizován v Maastrichtské smlouvě¹⁹. Tím Evropská společenství přešla od původní čistě

¹⁶ Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské Unie s přihlédnutím k ochraně jejích finančních zájmů, Acta universitatis brunensis, Masarykova univerzita, 2003, svazek 266, str. 166

¹⁷ Kloučková, S., Fenyk, J: Corpus Juris 2000, Sypták, 2001, komentář k čl 25, str. 26

¹⁸ Blíže viz Van Den Wyngaert, Ch: Eurojust and European Public Prosecutor in The Corpus Juris Model: Water and Fire? in Europe's Area of Freedom, Security and Justice ed. By Neil Walker, Oxford University Press, 2004, str. 239

¹⁹ Maastrichtská smlouva, úř. věstník OJC 191 z 29.7.1992

ekonomické spolupráce k užší integraci. Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost dne 1.11.1993, založila Evropskou unii a zavedla systém tří pilířů:²⁰

- První pilíř tvořila Evropská společenství, Evropské společenství uhlí a oceli a Evropské společenství atomové energie (Euratom) a vyznačoval se principem sdílené suverenity právě skrze dříve uvedené organizace. Legislativní iniciativa pochází od Komise, jejíž návrhy jsou schvalovány Radou a Evropským parlamentem a podléhají soudní kontrole Evropského soudního dvora.
- Do druhého pilíře spadala společná zahraniční a bezpečnostní politika. V tomto pilíři se uplatňovala mezivládní spolupráce s využitím principu jednomyslnosti v rozhodovacím procesu.
- V třetím pilíři byly začleněny otázky justice a vnitra. Stejně jako ve druhém pilíři se jedná o mezivládní spolupráci respektující princip státní suverenity.

K modifikaci náplně tzv. třetího pilíře došlo Amsterdamskou smlouvou²¹, která vstoupila v platnost dne 1.5.1999, a která ponechala v tomto pilíři pouze otázky policejní a justiční spolupráce v trestních věcech (otázky spojené s volným pohybem osob byly přesunuty do prvního pilíře). Tím byla vytvořena oblast svobody, bezpečnosti a práva pro zajištění bezpečnosti a ochrany evropských občanů. Pro třetí pilíř jsou charakteristické nástroje jako např. společné postoje, rozhodnutí, rámcová rozhodnutí, usnesení, doporučení, stanoviska atd.²² Zatímco tzv. první pilíř EU je ovládán zásadou supranacionality, třetí pilíř má mezivládní charakter.

²⁰ Špicar, P: Vývoj, institucionální rámec a instrumenty III. Pilíře Evropské Unie, Justiční akademie ČR, 2005, str. 14

²¹ Amsterdamská smlouva, úř. věstník č. OJC 340/01, 10.11.1997

²² Blíže viz Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské Unie s přihlédnutím k ochraně jejích finančních zájmů, Acta universitatis brunensis, Masarykova univerzita, 2003, svazek 266, str. 96

Oblast svobody, bezpečnosti a práva přináší ve spojení s evropským občanstvím značné výhody. V praktickém životě se to projevuje tím, že evropští občané mají právo se volně pohybovat mezi jednotlivými členskými státy, mohou se v jiných státech i volně usazovat a pracovat. Na druhou stranu je nutné všem evropským občanům zajistit stejnou úroveň bezpečnosti a ochrany před kriminalitou. Eurojust je zasazen do rámce oblasti svobody, bezpečnosti a práva, když příslušným orgánům členských států v jejich spolupráci pomáhá a koordinuje ji. Eurojust tak lze mít za jeden z nástrojů, který umožňuje udržení oblasti svobody, bezpečnosti a práva.

4. Závěry předsednictví z Tampere

V říjnu 1999 proběhlo ve finském Tampere zasedání Evropské rady, které se věnovalo otázkám svobody, bezpečnosti a práva. Ve své podstatě navrhlo politický program dalšího vývoje v této oblasti na příštích pět let, přičemž se vycházelo právě z Amsterdamské smlouvy. Z pohledu vývoje Eurojustu se jednalo o naprosto zásadní jednání, neboť projekt Eurojustu byl na tomto zasedání vůbec poprvé prezentován.²³

V rámci Evropské unie má mít každý, nejen evropští občané, právo na volný pohyb. S tím souvisí zavedení společné azylové a migrační politiky a otázka ochrany vnějších hranic EU. V rámci evropského prostoru by měla být justice stejně dostupná pro jakéhokoliv evropského občana, bez ohledu na jeho státní příslušnost. Státní hranice by zároveň neměla být překážkou výkonu soudních rozhodnutí. V oblasti obchodního a občanského práva byla navržena v určitých případech zásada automatického uznání soudního rozhodnutí a bylo naznačeno, že v oblasti trestní justice by se měl vývoj ubírat stejným směrem a to nejen pro soudní rozhodnutí, ale i pro rozhodnutí v tzv. přípravném řízení trestním. Prioritou byla ochrana evropských občanů před zločinem, přičemž

²³ Kloučková, S., Polák, P: Eurojust, *Justičná revue*, 54, 2002, str. 1294

instituce zřízené v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a vnitra měly být podrobeny demokratické kontrole při uplatnění zásady transparentnosti.²⁴

Byl kladen důraz na zesílení boje proti závažné organizované nadnárodní kriminalitě. V oblasti policejní spolupráce bylo navrženo zřízení pracovní skupiny evropských policejních šéfů a bylo voláno po větší finanční podpoře Europolu, jakožto klíčového orgánu, který má shromažďovat a analyzovat údaje pro trestní vyšetřování.

V oblasti justiční spolupráce byla akceptována zásada vzájemného uznávání rozhodnutí²⁵ a v obecné rovině navržena struktura Eurojustu. Bylo řečeno, že Eurojust se má skládat z prokurátorů, „magistrates“ (jedná se o výraz, který v některých zemích souhrnně označuje státní zástupce a soudce, včetně vyšetřujících soudců) nebo policejních důstojníků s obdobnými pravomocemi vyslanými každým členským státem v rámci vlastního právního systému.²⁶ Eurojust měl mít za úkol napomáhat justiční spolupráci mezi jednotlivými členskými státy. Předpokládala se jeho spolupráce s Europolem a Evropskou justiční sítí. Rada EU byla požádána, aby do konce roku 2001 připravila nezbytný právní předpis ke zřízení Eurojustu.

5. Exkurz: Haagský program

V listopadu 2004 přijala a schválila Evropská Rada tzv. Haagský program, jako politický program dalšího vývoje Evropské unie. Haagský program (někdy

²⁴ Závěry předsednictva Zasedání Evropské Rady v Tampere konaném ve dnech 15.-16. října 1999, publikované na: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-rl.en9.htm bod 29-32

²⁵ De Kerchove, G: *L'Europe Pénale: Bilan et Perspectives in Police and Judicia Co-operation in the European Union*, Cambridge University Press, 2004, ed. Antony Moore, str. 340

²⁶ Závěry předsednictva Zasedání Evropské Rady v Tampere konaném ve dnech 15.-16. října 1999, publikované na: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-rl.en9.htm bod 46

označovaný jako Tampere II) navazuje na program přijatý v Tampere. Haagský program definuje deset priorit:

- posilování základních práv a občanství,
- protiteroristická opatření,
- otázky migrace,
- společná azylová politika,
- problém imigrace,
- posilování vnějších hranic EU,
- sdílení informací,
- potírání organizovaného zločinu,
- Evropská oblast justice,
- sdílená odpovědnost a solidarita.

Haagský program chtěl navázat na program v Tampere a dále rozvíjet oblast svobody, bezpečnosti a práva. Mělo i nadále dojít k posilování vnější hranice EU, zejména s ohledem na rozšiřování schengenského prostoru. V rámci EU mělo dojít k harmonizaci azylové a imigrační legislativy a vytvoření společné vízové politiky. Byl vyjádřen zájem na zavedení databáze biometrických údajů a uvádění těchto údajů do cestovních dokladů. V oblasti justice a vnitra s tím souvisí důraz na potírání obchodování s lidmi.

Haagský program vznikl nejenom v době po teroristických útocích v New Yorku v roce 2001, ale rovněž v době po tzv. Madridských útocích v roce 2004. Díky bombovým útokům v příměstských vlacích se ukázalo, že i Evropa může být dějištěm rozsáhlých teroristických útoků. Není proto divu, že je akcentován boj s terorismem a členské státy a orgány EU jsou vyzývány k jeho potírání. Za tím účelem se stanoví povinnost užší spolupráce jednotlivých justičních a policejních orgánů. Na evropské úrovni se tato otázka týká především Europolu a Eurojustu.

Členské státy byly vyzvány, aby více využívaly služeb Europolu při potírání organizované trestné činnosti. Europolu bylo uloženo, aby své zprávy o kriminalitě²⁷ nahradil "vyhodnocením hrozby organizovaného zločinu".²⁸ Tento dokument má zpracovávat každoročně s přispěním Eurojustu a Police Chiefs Task Force (shromáždění policejních šéfů).

Eurojust a Europol byly vyzvány k užší spolupráci na základě dohody o spolupráci, kterou obě organizace uzavřely dne 19. června 2004. Obě organizace mají zároveň přispět k většímu využití institutu společných vyšetřovacích týmů.

Haagský program byl přijatý v době, kdy ještě nebylo v referendu rozhodováno o tzv. Ústavní smlouvě. Nebylo tedy známo, že Smlouva o ústavě bude odmítnuta referendy ve Francii a krátce na to i v Nizozemsku. Proto lze v Haagském programu nalézt velmi povzbuzující prohlášení, že se Rada EU vyzývá, aby podle článku III.-276 vypracovala Evropský zákon o Eurojustu. S ohledem na odmítnutí Ústavní smlouvy je zřejmé, že tento bod programu nedojde naplnění.

6. Pro-Eurojust

V návaznosti na zasedání v Tampere bylo dne 14. prosince 2000 přijato Rozhodnutí Rady o zřízení tzv. Pro-Eurojust.²⁹ Toto rozhodnutí zavazovalo jednotlivé členské státy k vyslání jednoho prokurátora, soudce nebo policejního důstojníka k Pro-Eurojustu, který fungoval v Bruselu. Úkolem Pro-Eurojustu bylo zlepšovat spolupráci mezi příslušnými národními orgány při vyšetřování závažné

²⁷ v anglickém originále "crime situation report"

²⁸ v anglickém originále "organised crime threat assesement"

²⁹ Úř. věst. č. L 342/2-3, 21.12.2000

trestné činnosti, toto vyšetřování koordinovat a poskytovat své odborné znalosti členským státům a Radě.³⁰ Koordinace měla napomoci zahájení vyšetřování a měla podporovat jeho další vývoj.

Fakticky začal Pro-Eurojust fungovat od března roku 2001. V rozhodnutí bylo stanoveno, že Provizorní jednotka justiční spolupráce, jak se Pro-Eurojust jmenoval, bude umístěna v Bruselu a podporována Radou EU a to včetně potřebné administrativy. Díky umístění jednotky a díky tomu, že Pro-Eurojust neměl vlastní administrativu (vyjímaje jednu sekretářku, která byla této jednotce přidělena) posilovaly vztahy jednotlivých národních členů ke svým Stálým zastoupením při EU. Tento fakt se ukázal u mnoho států jako velmi pozitivní. Jednotlivým národním členům se dostalo nejen podpory (některá stálá zastoupení poskytla národním členům kanceláře), ale bylo možné začít si vyměňovat informace o dění v Pro-Eurojustu a v Stálém zastoupení a tím vlastně obsáhnout celý vývoj legislativy v oblasti justice a vnitra. Pozdějším přestěhováním Eurojustu do Haagu se vztahy staly méně intenzivní, avšak stále velmi důležité. Výhodou států, které prošly obdobím Pro-Eurojustu je zpravidla velmi dobrý vztah ke svému Stálému zastoupení vyplývající již z jakési kontinuity. Státy, které tuto zkušenost nemají, musí svůj vztah ke stálému zastoupení vybudovat. Vztah obou orgánů je velmi výhodný pro obě strany z hlediska výměny a získání informací a rovněž z hlediska možné výměny názorů a s tím souvisejícím lobbíngem ve vztahu k přijímané legislativě.

Ke vzniku Pro-Eurojustu se váže jedno velmi praktické rozhodnutí, které ovlivnilo vývoj této instituce na celá léta dopředu. V Evropské unii existuje v době po posledním rozšíření v roce 2007 celkem 23 úředních jazyků. Většina oficiálních jednání v Bruselu (pracovní skupiny, MDG, CATS apod.) je tlumočena do všech oficiálních jazyků Unie, neboť dosud nebylo přijato žádné rozhodnutí (z politického hlediska je to zřejmě v současné době velmi těžko představitelné),

³⁰ Kloučková, S., Polák, P: Eurojust, *Justičná revue*, 54, 2002, str. 1294

keré by zavádělo jeden jednací jazyk EU. Klausuli týkající se společného jednacího jazyka nelze nalézt ani v Rozhodnutí o založení Pro-Eurojustu, ani v Rozhodnutí o založení Eurojustu. Přesto se národní členové původních patnácti členských států dohodli, že při pracovních setkáních na kolegiu a mezi sebou navzájem nebudou využívat tlumočnických služeb. Společným jednacím jazykem byla stanovena angličtina. Toto velmi praktické opatření na jednu stranu odbouralo komplikovanost používání tlumočnických služeb a do dnešní doby šetří mnoho finančních prostředků, komunikace je bezprostřednější a snazší. Nelze však jednoznačně říci, že komunikace je vždy bezproblémová. Je nutné si uvědomit, že anglický jazyk věrně informuje o právních institutech anglosaského systému práva, přičemž jednání se účastní většina států práva kontinentálního. Obsah jednotlivých pojmů tak nemusí být vždy identický a jasný pro různé systémy práva.

Pro-Eurojust disponoval pouze velmi jednoduchým rejstříkem případů, aby bylo možné jednotlivým věcem přidělovat spisové značky a zároveň činit statistické závěry. Ve zbytku byl Pro-Eurojust odkázán na rejstříky svých národních členů vedených podle národní legislativy.

Práci Pro-Eurojustu by bylo možné rozdělit do pěti základních směrů:

- práce na případech,
- vývoj strategie zpracování případů,
- účast na pracovní skupině, která vyjednávala definitivní Rozhodnutí o Eurojustu,
- práce na propagaci Eurojustu,
- práce na vnitřních pravidlech organizační povahy.

Stojí za zmínku, že Pro-Eurojust dokázal během necelého prvního roku svého působení zpracovat celkem 180 případů³¹. Z uvedených 180-ti případů se v témže roce podařilo 61 věcí uzavřít, přičemž v 15-ti³² z nich proběhla tzv. operativní schůzka³³. Pro tak mladou jednotku, která nebyla v době svého vzniku mezi jednotlivými prokurátory a soudci známa je to velmi slušný výsledek. Rovněž to vypovídá o aktivitě jednotlivých národních členů při hledání případů. Rozhodnutí o založení Pro-Eurojustu nestanovilo žádné, ani minimální pravomoci národních členů. Mnohde tak byla možnost získat případy bezesporu ovlivněna předchozím postavením národního člena v rámci své národní jurisdikce, kdy národní člen, jednoduše řečeno, s sebou přinesl některé případy, které zpracovával v době před vysláním k Pro-Eurojustu. I dnes lze bez nadsázky říci, že schopnost jednotlivých členských států předat případy do Eurojustu velmi závisí jednak na aktivitě národního člena a jednak na jeho postavení v zemi vysílající.

Kromě tzv. operativní činnosti, tedy práce na případech, organizoval Pro-Eurojust setkání a semináře pro odborníky (soudce, prokurátory a policisty) z členských států. Účelem takových setkání byla výměna informací a rovněž propagace Pro-Eurojustu.

Zásadním úkolem Pro-Eurojustu bylo participovat na přípravě rozhodnutí o založení Eurojustu. Za tím účelem se jednotliví národní členové účastnili tzv. pracovní skupiny v Bruselu a zpracovávali pro ni stanoviska. V této souvislosti je vhodné zmínit i jakýsi nadstandardní vztah k Radě a Komisi, který přetrvává dodnes. Pro-Eurojust zval pravidelně na pracovní setkání zástupce Generálního

³¹ Výroční zpráva Pro Eurojustu za rok 2001, str. 180

³² Výroční zpráva Pro Eurojustu za rok 2001, str. 10

³³ Operativní schůzka představuje setkání všech kompetentních osob, které se podílejí na vyřízení právní pomoci. Sejdou se tak státní zástupce, popř. soudce a policista, kteří věc zpracovávají ve státě dožadujícím se svými protějšky ve státech dožádaných. Na schůzce je jednak možné vyměňovat informace, identifikovat úkony právní pomoci, které bude nutné provést a jejich provedení koordinovat. Pojem operativní schůzky nebyl v rozhodnutí o založení Pro-Eurojustu nikde definován a obsah i způsob vedení schůzek se vyvinul praxí.

sekretariátu Rady a zástupce Komise. Na jednáních, která se konala pravidelně každý měsíc, Pro-Eurojust prezentoval své výsledky, ale rovněž problémy, a žádal Radu a Komisi o pomoc při jejich řešení³⁴.

Je nutné si uvědomit, že v Rozhodnutí o založení Pro-Eurojustu není ani zmínka o organizační struktuře této jednotky. Bylo proto nezbytné, aby si členové Pro-Eurojustu vytvořili vlastní efektivní způsob organizace. Odhlédneme-li od prakticky neexistující administrativy (vyjma jedné sekretářky poskytnuté Radou), bylo nutné zorganizovat samotnou činnost národních členů. Bylo proto rozhodnuto národní členy a jejich asistenty rozdělit v závislosti na jejich preferencích do pěti týmů:

1. operativní činnost,
2. účast v pracovní skupině připravující Rozhodnutí o založení Eurojustu,
3. vztahy k evropským institucím,
4. vztah k orgánům pracujícím s trestním právem na mezinárodní úrovni (Europol, Interpol, Světová celní organizace apod.),
5. vztah s nečlenskými státy EU, obzvláště ke kandidátským státům³⁵.

Kromě shora uvedených vztahů k Europolu, Interpolu a Světové celní organizaci Pro-Eurojust začal vytvářet vztahy k Evropské justiční síti³⁶, styčným soudcům³⁷, OLAF³⁸ a Evropskému parlamentu.

Závěrem této kapitoly je vhodné zmínit základní rysy, které Pro-Eurojust odlišovaly od později vzniklého Eurojustu:

⁴ Výroční zpráva Pro Eurojustu za rok 2001, str. 17

⁵ Výroční zpráva Pro Eurojustu za rok 2001, str. 9

⁶ Společný postup o vytvoření Evropské justiční sítě, úř. věstník č. L 191/4-7, 7.7.1998

⁷ Společný postup Rady EU o rámci pro výměnu styčných justičních úředníků za účelem zlepšení spolupráce mezi členskými státy Evropské unie, úř. věstník č. L 105/1-2, 27.4.1996

⁸ Nařízení Rady o zřízení Evropského úřadu proti podvodům (OLAF), úřední věstník 1999 L136, 28.4.1999

- Pro-Eurojust neměl právní subjektivitu,
- chyběl popis základní struktury,
- neměl definované žádné pravomoci,
- nebyly stanoveny žádné, ani minimální, požadavky na pravomoci jednotlivých národních členů,
- chyběla možnost ustanovovat asistenty,
- neměl vlastní rozpočet,
- chybělo ustanovení o ochraně osobních údajů,
- nebyl *expresis verbis* v Rozhodnutí definován vztah k dalším orgánům, ani možnost vztah zakotvit do dohody o spolupráci.

Kapitola III. Právní základ Eurojustu

Dne 28. února 2002 bylo přijato Rozhodnutí Rady o zřízení Eurojustu za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti³⁹ (dále jen Rozhodnutí). Tím skončila činnost Pro-Eurojustu a jednotliví vyslaní státní zástupci (prokurátoři) a soudci pokračovali v Bruselu ve své práci jako tzv. národní členové Eurojustu⁴⁰. V prosinci 2002 došlo k přestěhování Eurojustu do nizozemského Haagu. Smyslem tohoto přestěhování bylo umístit Eurojust co nejbližší Europolu tak, aby vzájemné spolupráci nebránilo rozdílné umístění těchto dvou organizací.

Eurojust by bylo možné definovat jako orgán Evropské unie sloužící ke zlepšení mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech v případech závažné kriminality s mezinárodním prvkem. Eurojust má právní subjektivitu.⁴¹

1. Povaha rozhodnutí o založení Eurojustu

Jak již bylo shora zmíněno, Eurojust byl zřízen Rozhodnutím Rady. Pro další výklad je nezbytné se alespoň rámcově zmínit o právní povaze rozhodnutí Rady EU v tzv. třetím pilíři⁴².

Evropská unie si v rámci policejní a justiční spolupráce klade podle článku 19 SEU⁴³ následující cíl:

³⁹ Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti, Úř. věst. č. L 63/1-13, 6.3.2002

⁴⁰ Rozhodnutí o založení Eurojustu stanoví jako datum vstupu v platnost den publikace v úředním věstníku (viz článek 43 Rozhodnutí), kterým byl den 6.3.2002. Tímto dnem se tedy jednotliví vyslaní státní zástupci a soudci stali národními členy.

Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti, Úř. věst. č. L 63/1-13, 6.3.2002, článek 1

⁴² K rozdělení evropské integrace na pilíře viz blíže kapitola 1.3. práce

„Aniž jsou dotčeny pravomoci Evropského společenství, klade si Unie za cíl poskytovat svým občanům v prostoru svobody, bezpečnosti a práva vysokou úroveň ochrany tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, a tím, že předchází rasismu a xenofobii a potírá je.

Tohoto cíle se dosáhne předcházením organizované i neorganizované trestné činnosti a bojem proti ní, zejména proti terorismu, obchodu s lidmi, trestným činům proti dětem, nedovolenému obchodu s drogami a nedovolenému obchodu se zbraněmi, korupci a podvodům, prostřednictvím:

- užší spolupráce policejních, celních a jiných příslušných orgánů členských států přímo nebo prostřednictvím Evropského policejního úřadu (Europolu) v souladu s články 30 a 32;
- užší spolupráce soudních a jiných příslušných orgánů členských států v souladu s čl. 31 písm. a) až d) a článkem 32;
- sblížením předpisů trestního práva členských států v souladu s čl. 31 písm. e), je-li to nezbytné.“

Cíle shora uvedeného může být dosaženo jednak vzájemnou koordinací postupů jednotlivých členských států⁴⁴ anebo přijímáním opatření Rady podle článku 34 odst. 2 SEU:

„Rada přijímá opatření a podporuje vhodnou formou a vhodnými postupy uvedenými v této hlavě spolupráci sloužící cílům Unie. Za tím účelem může Rada z podnětu členského státu nebo Komise jednomyslně:

- a) zaujímat společné postoje vymezující přístup Unie k určité otázce;

¹³ Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění, úřední věstník Evropských společenství č. 2001/C 80,01, 10.3.2001

⁴ Konsolidované znění uveřejněné v Úředním věstníku Evropských společenství dne 10.3.2001 pod č. 2001/C 80,0, článek 34 odst. 1

- b) přijímat rámcová rozhodnutí za účelem sblížení právních a správních předpisů členských států. Rámcová rozhodnutí jsou závazná pro členské státy co do výsledku, kterého má být dosaženo, přičemž volba forem a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Nemají přímý účinek;
- c) přijímat rozhodnutí za jakýmkoli jiným účelem, který je v souladu s cíli této hlavy, s vyloučením sblížení právních a správních předpisů členských států. Tato rozhodnutí jsou závazná a nemají přímý účinek; Rada přijímá kvalifikovanou většinou opatření, která jsou nezbytná k provedení těchto rozhodnutí na úrovni Unie;
- d) vypracovávat úmluvy, které doporučí členským státům k přijetí v souladu s jejich ústavními předpisy. Členské státy zahájí odpovídající proces ve lhůtě stanovené Radou.

Není-li v těchto úmluvách stanoveno jinak, vstoupí v platnost, jakmile budou přijaty alespoň polovinou členských států, a to v členských státech, které je přijaly. Opatření k provedení úmluv jsou přijímána v Radě dvoutřetinovou většinou hlasů smluvních stran.⁴⁵

Společné postoje lze mít dle jejich definice spíše za politický akt, který obecně načrtne vývoj v určité oblasti. Jako takový je nevhodný k harmonizaci práva anebo k zavedení nového institutu. Úmluvy, o kterých hovoří Smlouva o EU, mají povahu mezinárodních smluv. Jako takové by se dobře hodily k ustavení nového orgánu, jakým je Eurojust. Nevýhodou uzavírání mezinárodních smluv je však potřeba jejich následné ratifikace v jednotlivých členských státech. Ratifikační proces je mnohdy velice zdlouhavý a vstup smlouvy v platnost se tak oddaluje. Jakoukoliv změnu právního základu je nutné provádět rovněž mezinárodní smlouvou. Ilustrací může být případ Europolu, který je zřízen mezinárodní smlouvou. Z uvedených důvodů nastal v EU odklon

⁴⁵ Blíže viz Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské unie přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, Acta universitatis brunensis, Masarykova univerzita, 003, svazek 266, str. 96 a násl.

od úmluv a společných postojů a v legislativní praxi převládají rozhodnutí a
rámcová rozhodnutí.

Rámcové rozhodnutí slouží k harmonizaci právních předpisů. S ohledem
na absenci bezprostředního účinku, je nezbytné, aby členské státy rámcové
rozhodnutí implementovaly, zakotvily do svého právního řádu. Výběr vhodných
legislativních prostředků se ponechává na jednotlivých členských státech.
Rámcové rozhodnutí je obdobou směrnice v prvním pilíři.⁴⁶

Rozhodnutím nelze harmonizovat právní předpisy členských států,
používá se k jiným účelům. Ani rozhodnutí nemá přímý účinek, a proto i zde je
nutná implementace členskými státy. Stejně jako v případě rámcového
rozhodnutí je při přijímání rozhodnutí konzultován Evropský parlament.

Implementace rozhodnutí o založení Eurojustu

Implementací se rozumí přenesení obsahu rozhodnutí anebo rámcového
rozhodnutí do národní legislativy členského státu. Zpravidla se tak bude dít
podobně přijetí zákona, nelze však vyloučit ani pouhé legislativní změny anebo
dání podzákonného předpisu. Důležité je, aby na základě procesu
implementace byl členský stát schopen plnit požadavky vyplývající
legislativního aktu Rady. Přijatá vnitrostátní norma nesmí být oproti evropské
legislativní, naopak v případě zaručení práv a svobod může být extenzivní.⁴⁷

⁴⁶ Piccar, P: Vývoj, institucionální rámec a instrumenty III. Pilíře Evropské unie, Justiční akademie ČR,
15, str. 46

⁴⁷ Hubnoff von, E: Die Europäische Union – Ein Raum der Freiheit, Sicherheit und des Rechts?, Nomos,
Sonderdruck, Ius Europaenum, Band 35, str. 122

Jako příklad implementace může být zavedení institutu Evropského zatýkacího rozkazu⁴⁸ do českého práva, ke kterému došlo novelizací trestního řádu a trestního zákona.⁴⁹ Daný případ ukazuje nejen na možnou volbu prostředků implementace, ale i na možné nebezpečí odchýlení se od původní legislativní předlohy. Snad největší odchylkou a zároveň slabinou dané implementace bylo ustanovení čl. II odst. 2 přechodných ustanovení, které vyloučilo možnost aplikace EZR na trestné činy spáchané před nabytím účinnosti novely trestního řádu.⁵⁰ Toto ustanovení ve vztahu k některým státům prakticky vyloučilo možnost předání podle EZR i vydání na základě mezinárodního styku.

Rozhodnutí o založení Eurojustu skýtá několik možností implementace. Rozhodnutí není určeno k harmonizaci práva, ale zavazuje členský stát, aby něco konal. V obecné rovině lze říci, že Rozhodnutí o založení Eurojustu zavazuje členské státy vyslat do Eurojustu národního člena a vybavit ho nezbytnými pravomocemi. Způsob implementace v jednotlivých členských státech by se dal rozdělit na:

1. přijetí zvláštního zákona o Eurojustu,
2. novelizace stávajících zákonů,
3. přijetí podzákoné úpravy,
4. praktická opatření bez přijetí právní úpravy.

ze si pochopitelně představit i kombinaci více postupů, např. novelizaci stávajících zákonů a přijetí podzákoné úpravy.

Způsob implementace v členských státech se liší. Část států šla cestou přijetí zvláštního zákona o Eurojustu, některé státy pouze novelizovaly stávající právní předpisy, v některých státech nebylo dokonce rozhodnutí doposud

Rozhodnutí Rady o Evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy, úř. věstník č. L 190/1, 18.7.2002

Zákon č. 537/2004 Sb. novelizující trestní zákon a zákon č. 539/2004 novelizující trestní řád

Zákon č. 539/2004 nabyt účinnosti dne 1.11.2004 (s výjimkou ustanovení čl. I bodů 3,8,10,11,12)

implementováno.⁵¹ Česká republika zvolila implementaci rozhodnutí novelizací zákona a úpravou v podzákonném právním předpisu.

V prvé řadě došlo ke změně zákona o státním zastupitelství,⁵² kdy v § 19a byla prodloužena možná doba přidělení státního zástupce k organizaci se sídlem mimo území ČR z jednoho na tři roky.⁵³ Tato změna umožnila vyslání státního zástupce na delší dobu k Eurojustu. Jakkoliv se doba tří let může zdát dlouhá, opak je pravdou. Národní člen se musí přizpůsobit novému stylu práce a zejména navázat kontakty důležité pro svoji práci. Některé členské státy mají dobu přidělení kratší (např. Rakousko má dva roky) ve velké většině případů je však doba přidělení delší (Slovensko čtyři roky), v případě Irska je dokonce neomezená.

Nařízením vlády ČR č. 372/2004 Sb. o poskytování náhrad některých výdajů státním zástupcům přiděleným k výkonu funkce v zahraničí došlo faktickému umožnění vyslání státního zástupce, když byly upraveny praktické podmínky jeho vyslání.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 26. ledna 2005, kterým se upravuje postup státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v oblasti právního styku s cizinou v trestních věcech⁵⁴ pravil v člancích 20 – 22 postavení národního člena, jeho úkoly a způsob kontaktu se státními zástupci.

Dosavadní fungování národního člena ČR v Eurojustu osvědčilo votaschopnost zvoleného způsobu implementace. To, že v praxi nenastaly problémy lze jistě přičíst i značnému rozsahu pravomocí českého národního

Zvláštní zákon o Eurojustu přijala například Francouzská republika, Rakouská republika a Slovenská republika, implementace naproti tomu stále chybí ve Španělském království, Řecké republice a Kyprské republice

Zákon č. 283/1993 Sb.

Změna provedena zákonem č. 630/2004

Poř. č. 1/2005 (SL 911/2004)

člena vyplývajících z jeho postavení státního zástupce přiděleného k mezinárodnímu odboru Nejvyššího státního zastupitelství. Na druhé straně nelze nevidět, že zvolený způsob implementace znamená prakticky nulové institucionální zakotvení Eurojustu do českého právního řádu. Jediná zmínka o Eurojustu v rovině zákona je v § 411 odst. 13 trestního řádu, který stanoví zprávoou povinnost v případě překročení lhůty pro rozhodnutí o EZR. Domnívám se, že zakotvení Eurojustu do trestního řádu anebo do zvláštního zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech by přispělo k zajištění transparentnosti a právní jistoty v tom smyslu, že by bylo zřejmé, s jakými institucemi mohou orgány činné v trestním řízení spolupracovat a také by jistě přispělo k lepší informovanosti o Eurojustu.

3. Exkurz – Smlouva o ústavě pro Evropu

Zasedání Evropské rady v belgickém Laekenu dne 14. a 15. prosince 2001 vyústilo v ustavení Konventu a jeho pověření vypracováním Smlouvy o ústavě pro Evropu (dále Evropská ústava). Tento dokument měl za cíl přerozdělit působnost Unie a členských států, sloučit zakládající smlouvy a udělit právní subjektivitu Unii, zjednodušit akční nástroje Unie, demokratizovat a zprůhlednit fungování Unie a stanovit zlepšení organizačního uspořádání orgánů Unie.⁵⁵ Evropská ústava, jak je zjednodušeně nazývána, měla odstranit pilířovou výstavbu Unie, pilíře sloučit v jeden a tím v podstatě umožnit supranacionalitu i v oblasti justice a vnitra; o vytvoření federace se neuvažovalo.⁵⁶ Podle článku III-270 se předpokládalo přijímání evropských zákonů anebo rámcových zákonů.

Úloha Eurojustu byla zakotvena v článku III-273, podrobnosti měl stanovit evropský zákon.⁵⁷ Článek III-274 předpokládal na základě principu

⁵⁵ Předmluva ke Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu, publikováno pod C 310 dne 16.12.2004, str. 474 úř. Věst.; rovněž v Svoboda P., Maršálková Z: Jak naplnila smlouva o Ústavě pro Evropu zadání z Laekenu, Právník 12/2005, str. 1348 a násl.

⁵⁶ Wintz, J: Čtyři otázky o ústavě, Právník 12/2005, str. 1366

⁵⁷ Blíže viz Deboyser, C: Eurojust à l'imparfait et au futur (conditionnel) in European Evidence Warrant, Transnational Judicial inquiries in the EU, ed. by J.A.E. Vervaele, str. 178 a násl.

jednomyslnosti a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu vytvoření z Eurojustu Úřad evropského veřejného žalobce (evropského prokurátora). Evropský prokurátor měl být činný v oblasti boje proti trestným činům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie. Tento bod Evropské ústavy je velice důležitý neboť nastínil, kam se ubírají úvahy evropských legislativců o budoucnosti Eurojustu. Nicméně osud Evropské ústavy ztroskotal na neúspěšných referendech ve Francii a Nizozemsku a prozatím se ústava ocitla na mrtvém bodě. Evropský parlament sice pravidelně vyzývá Komisi a Radu, aby našly způsob řešení, prozatím však žádný recept na to, co se má s Evropskou ústavou dále dít představen nebyl. S absencí řešení je prozatím zřejmě suspendována i myšlenka na vytvoření Evropského zákona o Eurojustu a pochopitelně i myšlenka o Evropském prokurátorovi.

Smlouva o ústavě pro Evropu, bude-li v budoucnu přijata, bude znamenat změnu právního základu Eurojustu. Forma evropského zákona by Eurojustu dala podstatně silnější postavení, přičemž lze zároveň předpokládat, že by rozšířila rozsah jeho pravomocí.

Kapitola IV. Účel, pravomoci a působnost Eurojustu

Rozhodnutí o založení Eurojustu používá různých pojmů na vyjádření účelu, pravomoci a působnosti Eurojustu. Pojmosloví užitá v Rozhodnutí se ne vždy shoduje s terminologií používanou českou právní naukou.

1. Účel Eurojustu

Právní norma z hlediska sociologického vždy sleduje určitý účel.⁵⁸ Účel buď není vyjádřen explicitně anebo právní norma závazně stanoví, čeho má být lidským chováním dosaženo.⁵⁹

Rozhodnutí o založení Eurojustu nehovoří o účelu, nýbrž o cílech.⁶⁰ Nadto přesně nestanoví účel, kterého má být dosaženo, ale stanoví aktivity, které mají být Eurojustem vyvíjeny⁶¹.

Podle článku 3 Rozhodnutí je cílem Eurojustu:

- podněcovat a zlepšovat koordinaci příslušných orgánů členských států při vyšetřování a stíhání konaném v těchto členských státech s ohledem na všechny žádosti příslušných orgánů členského státu a na všechny informace poskytnuté jakýmkoliv orgánem, který je příslušný podle ustanovení přijatých v rámci smluv;

⁵⁸ Knapp, V: Teorie práva, C.H.Beck Praha 1995, str. 159

⁵⁹ Knapp, V: Teorie práva, C.H.Beck Praha 1995, str.160

⁶⁰ V anglickém znění „objectives“

⁶¹ K stanovování kompetencí metodou finálních norem v EU blíže Wintr, J: Čtyři otázky o ústavě, Právník 12/2005, str. 1366

- zlepšovat spolupráci příslušných orgánů členských států, zejména usnadňovat výkon mezinárodní právní pomoci a vyřizování žádostí o vydání stíhaných osob;
- jinak podporovat příslušné orgány členských států za účelem zvyšování účinnosti jejich činnosti při vyšetřování a stíhání.

Z čistě jazykového výkladu by bylo možné dovodit, že samotná aktivita (zlepšování kooperace a koordinace) je cílem, bez ohledu na to, zda spolupráce bude usnadněna anebo koordinována. Opustíme-li však tento svou povahou formálně jazykový výklad, lze dovodit, že účelem Eurojustu je právě koordinace, zlepšení spolupráce a podpora příslušných orgánů členských států při vyřizování mezinárodní právní pomoci.

Definice cílů Eurojustu obsažená v článku 3 Rozhodnutí však přesahuje vyjádření účelu právní normy, když zároveň určuje možnosti chování tohoto orgánu. Tím jako by zároveň ve velice obecné rovině definuje pravomoci Eurojustu.⁶²

2. Pravomoci Eurojustu stanovené Rozhodnutím o založení Eurojustu

V předcházející kapitole jsem se zabýval cíli, resp. účelem Eurojustu. Přijmeme-li myšlenku, že článek 3 Rozhodnutí zároveň v obecné rovině definuje pravomoci Eurojustu, potom k jejich specifikaci dochází v článku 5,6,7 a 8 Rozhodnutí.

Eurojust může vykonávat své pravomoci prostřednictvím národních členů anebo Kolegia. Podle toho jsou pravomoci rozděleny. Jedná-li Eurojust

⁶² V. Knapp definuje v Teorii práva pravomoc jako meze možnosti chování, tj oprávnění soudů a jiných státních orgánů a orgánů územní samosprávy.

prostřednictvím dotčených národních členů, může podle článku 6 Rozhodnutí požádat příslušné orgány členských států, aby zvážily:

- zahájení vyšetřování nebo stíhání určitých činů,
- souhlas s tím, že jeden z nich je lépe schopen provádět vyšetřování nebo stíhání určitých činů,
- koordinaci příslušných orgánů dotčených členských států,
- sestavení společného vyšetřovacího týmu na základě příslušných mechanismů spolupráce,
- poskytnutí informací Eurojustu, které jsou nezbytné k vykonávání jeho úkolů.

Nadto má Eurojust zajistit vzájemnou informovanost příslušných orgánů navzájem, koordinovat trestní řízení v mezinárodní a vnitrostátní rovině, spolupracovat s Evropskou justiční sítí, pomáhat se souhlasem Kolegia při vyšetřování pouze v jednom členském státě. Eurojust může předávat žádosti o právní pomoc.

Článek 7 Rozhodnutí stanoví jaké pravomoci má Eurojust pokud jedná prostřednictvím Kolegia. V takovém případě může ohledně forem trestné činnosti a deliktů uvedených v článku 4 odst. 1 s odpovídajícím odůvodněním požádat příslušné orgány dotčených členských států, aby

1. zahájily vyšetřování nebo stíhání určitých činů,
2. souhlasily s tím, že jeden z nich je lépe schopen provádět vyšetřování nebo stíhání určitých činů,
3. koordinovaly svou činnost s příslušnými orgány dotčených členských států,
4. na základě příslušných mechanismů spolupráce sestavily společný vyšetřovací tým,

5. mu poskytly jakékoliv informace nezbytné k vykonávání jeho úkolů.

Mimo pravomoci uvedené shora (a rovněž obsažené v článku 6 Rozhodnutí) může Eurojust spolupracovat s Europolem a poskytovat logistickou podporu (překlady, organizace koordinačních schůzek) v případech uvedených v článku 7, písm.a), b), c) Rozhodnutí.

Přestože je jazykové vyjádření použité v článku 6 a 7 Rozhodnutí odlišné, po obsahové stránce se jedná o téměř shodné vymezení pravomocí. Nelze tedy říci, že by Kolegium Eurojustu mělo v daných věcech více pravomocí než národní člen. Odlišnosti je proto nutno hledat v následcích případného odmítnutí žádosti národního člena a Kolegia. Jestliže pro odmítnutí žádosti národního člena podle článku 6 Rozhodnutí není stanovena žádná zvláštní forma, pro odmítnutí žádosti Kolegia platí odlišný režim. V případě, že se příslušné orgány členského státu rozhodnou nevyhovět žádosti Kolegia podle článku 7 písm. a) Rozhodnutí, informují o tomto svém postupu Eurojust, přičemž své rozhodnutí musí zdůvodnit. Negativní rozhodnutí v případech uvedených shora pod body 1, 2, 5 není třeba zdůvodňovat, pokud by to poškodilo základní zájmy národní bezpečnosti a nebo ohrozilo úspěch vyšetřování a nebo bezpečnost konkrétních osob.

Zamyslíme-li se nad obsahem pravomocí uvedených v člancích 6 a 7 Rozhodnutí, je nezbytné si položit otázku do jaké míry se skutečně jedná o pravomoci orgánu, když má pouze pravomoc něco žádat po orgánech členských států a navíc není ani zajištěno efektivní vynucení vyhovění žádosti. Opět se zde vracíme k úvodu výkladu o Eurojustu, kde bylo řečeno, že Eurojust byl zřízen v rámci tzv. třetího pilíře EU. Obecně se tedy pohybujeme na úrovni mezivládní kooperace, jakýkoliv orgán zřízený v rámci tohoto pilíře nemůže nic nařizovat jednotlivému členskému státu, neboť by tak porušil jeho státní suverenitu.

Pokud tedy chceme zajistit efektivní plnění úkolů Eurojustu prostřednictvím národního člena, je nutné aby byl příslušnými pravomocemi vybaven právě národní člen. Je nanejvýš vhodné, aby národní člen mohl nejen přímo komunikovat s příslušnými orgány svého státu, ale aby jim případně mohl vydávat i pokyny v konkrétních věcech a měl nástroje pro případné odmítnutí splnění pokynu.

Na úrovni plnění úkolů prostřednictvím Kolegia Eurojustu je vynutitelnost žádosti Kolegia zajištěna jednak povinností dotčeného orgánu své negativní stanovisko zdůvodnit a jednak možností Eurojustu zmínit případ odmítnutí ve své výroční zprávě. Právě publikace případu ve Výroční zprávě Eurojustu by mohlo být jeho poměrně silnou „zbraní“. Je nutné si však uvědomit, že se nejedná o právní nástroj, ale o nástroj politické povahy a tudíž následné projednávání zprávy v Radě se může stát předmětem politických diskusí, v jejichž rámci je možné, že jednotliví zástupci států nebudou s ohledem na dosažení politického kompromisu striktně požadovat po určitém členském státu zjednání nápravy.

Ze shora uvedeného je zřejmé, že Eurojust rozhodně není orgánem s vlastní exekutivní pravomocí. Jeho úkolem není řídit vyšetřování anebo vydávat pokyny, ale napomáhat koordinaci vyšetřování v různých členských státech.

3. Další pravomoci Eurojustu

Doposud jsem rozebíral pouze pravomoci Eurojustu vyplývající z Rozhodnutí. Postupně však byly dány Eurojustu i další pravomoci vyplývající z jiných právních aktů Rady EU. Systematicky lze rozlišovat pravomoci v následujících oblastech:

Terorismus

Jestliže útoky ze září 2001 uspišily zřízení Eurojustu a donutily jednotlivé státy zamyslet se nad užší spoluprací a výměnou informací, březnové útoky v Madridu v roce 2004 ukázaly, že ani Evropa není izolovaná a chráněná před terorismem ve velkém měřítku. Reakcí bylo jednak zřízení funkce tzv. Koordinátora pro terorismus, a jednak uvědomění si, že členské státy EU by měly lépe spolupracovat nejen při výměně operativních informací, ale že by měla být posílena spolupráce justičních orgánů.⁶³ Rada EU přijala dne 19. prosince 2002 Rozhodnutí o přijetí zvláštních opatření v oblasti justiční a policejní spolupráce pro boj s terorismem.⁶⁴ Předmětné rozhodnutí zavazuje ve svém článku 3 všechny členské státy, aby jednak jmenovaly svého národního korespondenta pro terorismus a jednak, aby Eurojustu prostřednictvím národního korespondenta předávaly informace o probíhajícím vyšetřování teroristických trestných činů. Podle článku 3 odst. 2 citovaného rozhodnutí mají být předávána data:

- identifikující osobu, skupinu anebo věci,
- popis skutku a zvláštní okolnosti případu,
- souvislost s dalšími vyšetřovanými případy,
- existenci žádosti o právní pomoc ve věci.

Všechna data mají být předávána v souladu s vnitrostátní legislativou. V druhé polovině roku 2004 byl navíc připraven materiál, který citované rozhodnutí novelizuje a rozšiřuje okruh předávaných informací.⁶⁵ Nově by tak mají být předávány informace z národních rejstříků trestů o odsouzeních pro teroristické trestné činy a specifické okolnosti spáchání těchto trestných činů; souvislost s dalšími případy; u žádostí o právní pomoc navíc i odpověď na

⁶³ Coninx, M: Eurojust and the EU Judicial Cooperation in the fight against Terrorism in *Legal Instruments in the Fight against International Terrorism*, ed by C. Fijnaut a spol., Martinus Nijhoff Publisher, Leiden, Boston, 2004, str. 186

⁶⁴ Publikováno v úředním věstníku pod L 16/68 dne 22.1.2003

⁶⁵ Rozhodnutí Rady o výměně informací a spolupráci ve věcech teroristických trestných činů, úřední věstník č. L 253, 29.9.2005

dožádání.⁶⁶ Eurojust by tak měl do budoucna vytvořit evropskou databázi vyšetřovaných anebo pravomocně odsouzených teroristických trestných činů. Panuje obecná shoda, že Eurojustu nepřísluší shromažďování zpravodajských informací. Za Českou republiku bylo rozhodnuto, že budou předávány informace o trestním řízení zahájeném ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu.

Evropský zatýkácí rozkaz

Evropským zatýkáčím rozkazem (dále též „EZR“) ve smyslu článku 1 odstavec 1 Rámcového rozhodnutí Rady EU ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy⁶⁷ je justiční rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal hledanou osobu za účelem trestního stíhání, výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření. Evropský zatýkáčím rozkaz má ve styku mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie nahradit extradici. Základní zjednodušení spočívá ve vypuštění administrativní fáze extradičního řízení (povolení ministra spravedlnosti k vydání) a v zachování pouze justiční fáze, kdy příslušný soud rozhoduje o předání.⁶⁸ Další podstatnou změnou je zavedení lhůt pro rozhodnutí a následné předání osoby. Je stanovena základní 60-ti denní lhůta pro vydání pravomocného rozhodnutí o předání osoby (resp. o jejím nepředání), která může být za určitých podmínek prodloužena o dalších 30 dnů. Pro samotné předání osoby je stanovena 10-ti denní lhůta.⁶⁹

⁶⁶ Dlužno poznamenat, že povinnost předávat informace mají členské státy na základě citovaného rozhodnutí i vůči Eurojustu.

⁶⁷ Rámcové rozhodnutí Rady o Evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy, úř. věstník č. L 190/1, 18.7.2002

⁶⁸ Bubnoff von, E: Die Europäische Union – Ein Raum der Freiheit, Sicherheit und des Rechts?, Nomos, Sonderdruck, Ius Europaenum, Band 35, str. 127-128

⁶⁹ Blíže viz Combeaud, S: Implementation of the European Arrest Warrant and the constitutional impact in the Member states in Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant ed by Elspeth Guild, Wolf Legal Publisher, Nijmegen, 2006, str. 191

Se stanovenými lhůtami souvisí jedna z pravomocí Eurojustu ve vztahu k EZR. O každém překročení lhůt musí být ve smyslu článku 17 odst. 7 Rámcového rozhodnutí o EZR informován Eurojust spolu s uvedením důvodů, které k překročení lhůt vedly. Rámcové rozhodnutí blíže nespecifikuje, co má Eurojust s takovými informacemi dělat. Určitým minimem by byla pouhá statistická evidence překročení lhůt. Pak by ale nebylo nutné sdělovat důvody, které k překročení lhůt vedly. Lze proto mít za to, že se předpokládá analytické zpracování těchto údajů a vyvození obecných závěrů. Svá zjištění by měl Eurojust publikovat ve své výroční zprávě (ve výroční zprávě má definovat překážky v justiční spolupráci ve věcech trestních). Pokud by navíc byly definovány opakující se problémy při aplikaci EZR, měl by Eurojust ve smyslu článku 17 odst. 7 per analogiam své závěry sdělit i Radě EU.

V praxi může dojít k tomu, že na jednu osobu bylo vydáno více členskými státy několik evropských zatýkacích rozkazů. Orgán rozhodující o předání pak musí rozhodnout, kterému z konkurujících EZR dá přednost. Ve smyslu článku 16 odst. 2 Rámcového rozhodnutí může v takovém případě požádat o stanovisko Eurojust. Jestliže v případě nedodržení lhůt byl použit poněkud rozšiřující výklad kompetence Eurojustu, v případě konkurujících EZR je nutné si uvědomit, že o předání bude rozhodovat zpravidla soud.⁷⁰ Soudy mají v systému justice v rámci EU nezávislé postavení a je rovněž nepřipustné jejich činnost jakkoliv ovlivňovat. Eurojust tak může podat své stanovisko pouze v případě, že o to bude příslušným orgánem požádán, rozhodně by zde neměl postupovat z vlastní iniciativy. Stanovisko by rovněž nemělo být ani náznakem imperativní a nelze ani vyvozovat jakékoliv závěry z toho, když se příslušný orgán stanoviskem řídit nebude.

⁷⁰ Combeaud, S: Implementation of the European Arrest Warrant and the constitutional impact in the Member states in Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant ed by Elspeth Gild, Wolf Legal Publisher, Nijmegen, 2006, str. 189

4. Působnost Eurojustu

Působnost vymezuje hranice, v rámci kterých je Eurojust činný. Věcná působnost řeší, pro jaký druh trestné činnosti může Eurojust využívat svých pravomocí. Článek 4 Rozhodnutí jednak odkazuje na Úmluvu o Europolu a jednak vypočítává formy trestné činnosti a tím vymezuje působnost Eurojustu:

(1) Všeobecná pravomoc Eurojustu zahrnuje:

- a) formy trestné činnosti a deliktů, ke kterým je v souladu s článkem 2 Úmluvy o Europolu ze dne 26. července 1995 Europol kdykoli příslušný,⁷¹
- b) tyto formy trestné činnosti:
 - počítačová trestná činnost,
 - podvody a korupce, jakož i veškerá trestná činnost postihující finanční zájmy Společenství,
 - zločiny proti životnímu prostředí,
 - účast na zločinecké organizaci ve smyslu společného postoje Rady 98/733/JVV ze dne 21. prosince 1998 o kriminalizaci účasti v zločineckých organizacích v členských státech Evropské unie⁷²,
- c) ostatní delikty páchané spolu s formami trestné činnosti a delikty uvedenými pod písmeny a) a b).

Podle článku 4 odst. 2 Rozhodnutí může Eurojust na žádost příslušného orgánu členského státu, v souladu se svými cíli, pomáhat i při vyšetřování a stíhání forem trestné činnosti neuvedených v odstavci 1. Z praktického hlediska lze tedy v Eurojustu po vyslovení souhlasu Kolegia registrovat i případ právní pomoci ve věci trestního řízení vedeného pro jiný trestný čin než uvedený

⁷¹ Smlouva o přístupu ČR k úmluvě o Europolu č. 72/2005 Sb.m.s.

⁷² Úř. věst. č. L 351, 29. 12. 1998, s. 1.

v článku 4 odst. 1 Rozhodnutí. Je pochopitelné, že musí splňovat obecné předpoklady pro registraci.

Lze uzavřít, že Eurojust má obecnou působnost uvedenou v článku 4 odst. 1 Rozhodnutí a působnost zvláštní charakterizovanou článkem 4 odst. 2 Rozhodnutí. Působnost zvláštní je v podstatě ad hoc věcnou působností, když činnost Eurojustu je v takovém případě možná pouze po schválení návrhu národního člena Kolegiem.

Kapitola V. Členění Eurojustu

Eurojust je tvořen národními členy, Kolegiem složeným ze všech národních členů a administrativní částí tvořenou zaměstnanci Eurojustu. Jakoby mimo stojí Společný kontrolní orgán⁷³, který má za úkol kontrolovat nakládání s osobními údaji.

1. Národní člen

Národním členem může být státní zástupce (prokurátor), soudce a nebo policejní důstojník s rovnocennými pravomocemi.⁷⁴ Jestliže hovoříme o soudci je nutné si uvědomit že se jedná spíše o vyšetřujícího soudce, tedy osobu mající kompetence v přípravném řízení. V současné době je v Eurojustu převážná většina státních zástupců, minimum soudců a žádný policista. Národní člen by měl být osobou nejen znalou vnitrostátního práva svého státu, ale rovněž osobou, která má znalosti a zkušenosti z oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Zároveň se musí jednat o člověka jazykově vybaveného. Při jednání Kolegia Eurojustu totiž není využíváno tlumočnických služeb a bylo odsouhlaseno, že jednacím jazykem bude angličtina. Pro činnost národního člena je tedy nezbytná velmi dobrá znalost anglického jazyka, přičemž je vítána i znalost dalších oficiálních jazyků EU. Národní členové podléhají vnitrostátním předpisům svého členského státu, kdy národní člen si i nadále musí zachovat své vnitrostátní postavení (státního zástupce, soudce a nebo policisty) a pravomoci z tohoto postavení vyplývající.

⁷³ Podle čl. 23 Rozhodnutí jmenuje každý členský stát jednoho soudce na seznam soudců. Společný kontrolní orgán se schází nejméně jednou za půl roku. Společný kontrolní orgán se skládá ze tří stálých členů a ze soudců ad hoc. Jeho předsedou je soudce jmenovaný členským státem, který předsedá Radě.

⁷⁴ Článek 2 odstavec 1 Rozhodnutí

1.1. Pravomoci národního člena

Z Rozhodnutí vyplývá požadavek na minimální pravomoci národního člena. Po přečtení Rozhodnutí lze dojít k závěru, že tento dokument vyžaduje dvě základní pravomoci národního člena. Národní člen tak musí mít podle článku 9 odst. 4, 5 přístup k informacím obsaženým ve vnitrostátním trestním rejstříku nebo v jakémkoliv jiném rejstříku svého členského státu za stejných podmínek, jaké jeho vnitrostátní právní předpisy stanoví u státního zástupce, soudce nebo policisty s rovnocennými pravomocemi a zároveň musí mít možnost obracet se přímo na příslušné orgány svého státu (přímý kontakt se všemi justičními orgány v zemi).

Je zřejmé, že rozsah pravomocí vyžadovaných v Rozhodnutí je minimální a pokud by všichni národní členové byli vybaveni pouze oprávněním přístupu do trestního rejstříku a možností komunikovat s jakýmkoliv orgánem v rámci svého státu, nemohl by být Eurojust příliš efektivní. Naštěstí pravomoci jednotlivých národních členů jsou zpravidla širší, což umožňuje efektivnější spolupráci. Výrazným handicapem je že v Rozhodnutí byl zvolen minimalistický přístup při definování pravomocí národního člena. V praxi to znamená, že efektivita Eurojustu je přímo úměrná pravomocím jednotlivých národních členů.

Článek 6 Rozhodnutí je někdy vykládán jako pravomoci národního člena v širším smyslu. Má se za to, že národní člen by měl disponovat pravomocemi uvedenými v článku 6, aby mohl efektivně plnit úkoly Eurojustu a spolupracovat s ostatními národními členy. Dle mého názoru se jedná o pragmatický výklad, který se snaží doplnit nedostatečný legislativní základ pro rozsah pravomocí národních členů. Z hlediska systematického zařazení ustanovení článku 6 i z hlediska jeho jazykového vyjádření se jedná, dle mého názoru, o pravomoc Eurojustu, přičemž je na tomto orgánu zajistit její plnění.

Jakkoliv byl zvolen při definování pravomocí jednotlivých národních členů minimalistický přístup, nic nebrání tomu, aby členský stát vybavil svého národního člena širším rozsahem pravomocí. Rozsah pravomocí národního člena je nutné notifikovat Generálnímu sekretariátu Rady Evropské unie⁷⁵ a informovat o něm i prezidenta Eurojustu⁷⁶. Databáze vedená u generálního sekretariátu Rady má za úkol kontrolovat, zda členské státy stanovují dostatečný rozsah pravomocí národních členů, informace shromážděné u prezidenta Eurojustu mají sloužit samotným národním členům, aby v jednotlivých případech mohli vyhodnotit, zda jejich kolega národní člen má pravomoc se určitou věcí zabývat. V praxi si lze těžko představit takový byrokratický postup, a proto se běžně stává, že národní člen se o rozsahu pravomocí informuje přímo u národního člena, jehož se věc týká.⁷⁷

1.2. Přehled pravomocí jednotlivých národních členů

Eurojust byl na zasedání Rady ministrů spravedlnosti a vnitra dne 2. prosince 2004 vyzván, aby vyhodnotil zkušenosti týkající se povahy a rozsahu justičních pravomocí svých národních členů a podal o tom Radě do poloviny roku 2005 zprávu.⁷⁸ K závěrům zprávy se vrátím později, nicméně nejdříve je nutné vymezit, jaké vlastně pravomoci jednotlivých národních členů jsou.

Při stanovování modelového rozsahu pravomocí bylo vycházeno z rozsahu pravomocí, o kterém jednotlivé členské státy informovaly generální sekretariát Rady a prezidenta Eurojustu, přičemž byly doplněny pravomoci, které jsou dle mého názoru nezbytné z hlediska mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Níže je vždy tedy uveden druh pravomocí a státy, resp. národní členové států, kteří touto pravomocí disponují.

⁷⁵ Článek 9 odst. 3 Rozhodnutí

⁷⁶ Článek 12 odst. 1 Jednacího řádu Eurojustu

⁷⁷ Pravidelně se bude jednat o otázku, zda národní člen v Eurojustu má pravomoc přebírat a odesílat žádost o právní pomoc, tedy v podstatě jednat jako centrální justiční orgán.

⁷⁸ Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, str. 25

	AT ⁷⁹	BE	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	DE	EL	HU	IE	IT	LV	LT	LU	MT	PL	PT	SK	SL	ES	SE	NL	UK
Postavení centrálního just. orgánu	x			x				x			~	x	x		x		x		x	x	x		x	x	x
Zachovány veškeré vnitrostátní pravomoci			x	x		x	x					x	x		x		x	x			x		x	x	x
Pravomoc sepsat žádost o p. p.							x							x		x		x					x		x
Možnost odeslat žádost o p. p.	x	x	x	x	x		x	x				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Možnost přijmout žádost o p. p.	x	x		x	x		x	x				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Pokyn k zahájení tr. řízení státnímu zastupitelství				x			x	x						x	x						x				
Pokyn k zahájení tr. řízení soudu							x								x						x				
Pravomoc zahájit tr. řízení								x						x		x							x		
Pravomoc žádat o zahájení tr. řízení		x		x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Přímý kontakt s národními just. orgány	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Pravomoc navrhnout vytvoření společného vyš. týmu (SVT)		x		x	x		x	x	x				x		x	x	x				x				x
Pravomoc vyjednat podmínky SVT		x		x	x	x			x				x	x	x		x								
Pravomoc podepsat dohodu o SVT				x									x	x			x								
Přístup do rejstříku trestů	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Přístup do policejních databází	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Pravomoc výměny info. s jinými NČ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x

⁷⁹ AT-Rakousko, BE-Belgie, CZ-Česká republika, CY-Kypr, DK-Dánsko, DE-Spolková republika Německo, EL-Řecko, ES-Španělsko, EE-Estonsko, FI-Finsko, FR-Francie, HU-Maďarsko, IE-Irsko, IT-Itálie, LV-Lotyško, LT-Litva, LU-Lucembursko, MT-Malta, PL-Polsko, PT-Portugalsko, SK-Slovensko, SL-Slovinsko, SE-Švédsko, NL-Nizozemsko, UK-Velká Británie, přehled pravomocí rumunského a bulharského národního člena se do ukončení práce nepodařilo zajistit

	AT ^{RO}	BE	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	DE	EL	HU	IE	IT	LV	LI	LU	MT	PL	PT	SK	SL	ES	SE	NL	UK
Pravomoc předat tr. řízení do ciziny				x										x				x			x				
Pravomoc převzít tr. řízení z ciziny				x										x											
Pravomoc vydat zatýkací rozkaz																x							x		
Pravomoc rozhodnout kompetenční konflikt v případě střetu více žádostí o p.p.		x		x		x											x						x		
Pravomoc předávat info. OLAF	x	x	x	x	x		x		x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Pravomoc vést tr. řízení															x		x						x		

Z uvedeného přehledu lze učinit několik závěrů. Předně nutno konstatovat, že většina národních členů disponuje podstatně širšími pravomocemi než předpokládá Rozhodnutí. Více než polovina národních členů:

I.

- může jednat přímo s cizími justičními orgány,
- podržela si dosavadní pravomoci,
- může odesílat a přijímat žádosti o právní pomoc,
- může kontaktovat přímo své národní orgány,
- může navrhnout sestavení společného vyšetřovacího týmu,
- může přímo dožadovat informace z rejstříku trestů,
- může vyměňovat informace s jinými národními členy,
- může žádat zahájení trestního řízení,
- má právo být informován svými národními orgány o případech spadajících do kompetence Eurojustu.

Přibližně jedna třetina národních členů:

II.

- má postavení centrálních justičních orgánů,
- může sepsávat žádosti o právní pomoc,
- může nařídit zahájení trestního řízení,
- může rozhodovat kompetenční spory.

Poměrně výjimečnými se jeví následující pravomoci:

III.

- podepsat dohodu o společném vyšetřovacím týmu,
- předat a převzít trestní řízení,
- vydat zatykač,
- vést trestní řízení.

Podle mého názoru by bylo nanejvýš vhodné pravomoci jednotlivých národních členů sjednotit. Pominu-li otázku, zda by se tak mělo stát novelizací stávajícího Rozhodnutí anebo vydáním nového rozhodnutí, je na místě zvážit, jaký rozsah pravomocí by měl národní člen mít.

Závěr hodnocení pravomocí národních členů obsažený ve Výroční zprávě Eurojustu vyznívá poněkud dvojznačně.⁸¹ Na jednu stranu se konstatuje, že pouze velmi málo národních členů mělo problém s nedostatkem pravomocí, přičemž se uvádí, že nedostatek pravomocí lze nahradit vhodnou volbou osoby národního členu, totiž výběrem člověka zkušeného majícího dostatečné kontakty, na straně druhé se volá po sjednocení pravomocí jednotlivých národních členů a příkladmo jsou uvedeny některé pravomoci, kterými by národní členové měli disponovat.

⁸¹ Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, str. 26

Předně považuji za nutné vypořádat se s argumentem, že nedostatek pravomocí je možné nahradit volbou zkušeného národního člena. Domnívám se, že se nejedná o právní argument, daleko spíše je možné daný argument hodnotit jako pragmatický přístup, možná až přístup politický, chceme-li diplomatický (snaha nepoškodit ve výroční zprávě ty národní členy, jejichž pravomoci jsou omezenější). Do jisté míry lze souhlasit s tím, že profesní zkušenost může spolupráci usnadnit (a v praxi tomu tak bude), nicméně pro vykonání určité činnosti je vždy nutné oprávnění (zmocnění), bez kterého tuto pravomoc vykonávat nelze. Jako příklad nám může posloužit prosté předání žádosti o právní pomoc zahraničnímu justičnímu orgánu. V případě, že národní člen touto pravomocí disponuje, může potom využít své zkušenosti a znalosti, aby oslovil příslušný orgán. Bez určité zmocnění však nemůže žádost o právní pomoc předat, byť by byl sebezkušenější.

Eurojust ve své Výroční zprávě za rok 2005 dále vyjmenoval pravomoci, které by měli mít všichni národní členové:

- sepisovat žádosti o právní pomoc,
- vykonávat žádosti o právní pomoc,
- jednat jako centrální justiční orgány vůči zahraničním orgánům,
- rozhodovat o jednotlivých krocích v rámci vzájemné právní pomoci, vyšetřování a stíhání, nikoliv jen vydávat doporučení o těchto krocích,
- v naléhavých případech rozhodovat a povolovat sledování zásilek,
- v naléhavých případech rozhodovat o dalších krocích ve vyšetřování (např. o odposlechu a skrytých operacích).⁸²

Ne se vším však lze beze zbytku souhlasit. V případě povolování sledování zásilek by byl výkon této pravomoci nepraktický, v případě odposlechů a krycích operací dokonce s ohledem na absenci soudní kontroly nemožný.

⁸² Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, str. 26

Sledování zásilky stejně jako sledování osob a věcí může podle českého trestního řádu povolit státní zástupce⁸³ (v případě sledování osob a věcí částečně), při povolování však musí úzce spolupracovat s policejním orgánem, který bude daný úkon provádět (zpravidla se bude jednat o Útvar zvláštních činností Policie ČR) a to zejména za účelem zjištění, zda je úkon prakticky v daných podmínkách proveditelný a zda policejní orgán disponuje dostatečnou kapacitou na provedení tohoto úkonu. S ohledem na shora uvedené lze označit tuto navrhovanou pravomoc za nepraktickou.

V případě povolování odposlechů a povolování skrytých operací (čímž mám na mysli především použití agenta) se mi zdá stanovení takové pravomoci pro národního člena vyloučené (alespoň z hlediska českého trestního řádu). Tato pravomoc by se přenesla v naléhavých případech ze soudu na národního člena (státního zástupce), čímž by došlo, dle mého názoru, k narušení soudní kontroly.

Lze však souhlasit s tím, že pravomoci národních členů by měly být rozšířeny a unifikovány. Jako vhodný rozsah pravomocí by nemohl jevit rozsah uvedený pod body ad I., II. shora. Měli by se výčet pravomocí dále rozšiřovat nad rámec shora uvedený o pravomoci výkonného charakteru, bylo by nutné zajistit soudní kontrolu výkonu takových pravomocí.

1.3. Ustavení národního člena do funkce

Na tomto místě je rovněž vhodné zmínit způsob ustavení národního člena a asistenta, popř. zástupce. Jak bylo shora uvedeno národní člen a asistent podléhají vnitrostátnímu právu svého státu. Tato zásada se vztahuje i na otázky jmenování. Je tedy plně v kompetenci členského státu koho vybere za národního člena (asistenta) a jaký způsob jeho ustavení do funkce zvolí.

⁸³ viz Trestní zákon, § 158d odst. 2

V některých státech je národní člen jmenován ministrem spravedlnosti, někde generálním prokurátorem a v případě Slovinska je jmenován dokonce národním parlamentem.

Národnímu členovi je v Eurojustu poskytnuta veškerá nutná podpora pro jeho práci (kancelář, výpočetní technika, telefon atd.), avšak ostatní náklady související s jeho vysláním nese vysílající členský stát. Těmito náklady jsou zejména výdaje na jeho odměňování, ubytování apod. Je pochopitelné, že podobný model se vztahuje i na asistenty, resp. zástupce. Z praktického hlediska tak posílení národního zastoupení o asistenty závisí nejen na objemu práce v Eurojustu, ale i na finančních možnostech státu.

V Rozhodnutí není ani vymezeno funkční období národního člena a asistenta, když i toto je ponecháno na jednotlivých členských státech. Určitým vodítkem by v tomto případě mohlo být funkční období prezidenta Eurojustu, které je tříleté. Z praktického hlediska není vhodné určovat funkční období kratší. Práce v Eurojustu spočívá do značné míry v komunikaci nejen mezi jednotlivými národními členy a vlastními národními orgány, ale rovněž v komunikaci se Stálou misí členského státu při EU v Bruselu a národním zastoupením v Europolu, jakož i v kontaktu s různými činiteli v rámci bruselských struktur. Dané kontakty je nutné nejdříve vybudovat, což vyžaduje určité časové období. Obecně lze říci, že při intenzivní práci je zapotřebí přibližně půl roku k vytvoření základních kontaktů pro práci. V praxi osciluje funkční období mezi dvěma a pěti roky. Funkční období v trvání dvou let (Rakousko) lze považovat za výjimečné, stejně jako lze považovat za výjimečné jeho časové neohraničení (Irsko).

2. Asistent národního člena

Každému národnímu členovi může podle článku 2 odst. 2 Rozhodnutí pomáhat další osoba. Tato osoba se nazývá asistent. Některé členské státy

ustavily rovněž funkci zástupce národního člena. Tato funkce není Rozhodnutím ani jednacím řádem definována, jedná se tedy o označení vyplývající z vnitrostátního práva příslušného státu v závislosti na obsahu implementace Rozhodnutí. Je zřejmé, že zástupce bude z organizačního hlediska národního člena zastupovat (tato funkce má své opodstatnění zejména v případě států, které mají širší zastoupení v Eurojustu), jinak je obsahově shodná s asistentem. Rozdíl mezi zástupcem a asistentem s pravomocí zastupovat je pouze sémantický. Pokud národní člen požaduje přidělení více než jednoho asistenta, musí o souhlas požádat Kolegium Eurojustu.

Asistent národnímu členovi nejen pomáhá, ale rovněž národního člena zastupuje v době jeho nepřítomnosti. Asistent se může účastnit jednání Kolegia, podávat návrhy a hlasovat. Předpokládá se, že hlasuje v souladu s mandátem, který mu vymezil národní člen. Způsob rozdělení práce mezi národního člena a asistenta je u různých národních zastoupení různý. V některých případech zpracovává každý svůj nápad spisů a k tomu zároveň oba provádí další činnost (jednání s dalšími institucemi, prezentace Eurojustu apod.), v některých národních zastoupeních si národní člen vyhradí vedoucí roli a otázky související s vymezením směřování národního zastoupení a asistentovi ponechá práci na jednotlivých registrovaných případech.⁸⁴ Liší se rovněž způsob práce asistenta. Ve velké většině případů je asistent činný na permanentní bázi v Eurojustu, nejsou však výjimečné ani případy, kdy asistent vykonává svojí práci v členské zemi a národního člena zastoupí v případě potřeby.

⁸⁴ Jako příklad lze uvést Velkou Británii, jejíž národní člen je současně prezidentem Eurojust a naplno se věnuje výkonu této funkce. Jeho asistenti tudíž vykonávají veškerou práci národního člena.

3. Národní korespondent

Na tomto místě výkladu je ze systematického hlediska vhodné zmínit i tzv. národní korespondenty.⁸⁵ Národní korespondent sice netvoří vnitřní soustavu Eurojustu, ale pro jeho činnost a především pro působení národního člena je to pozice důležitá. Rozhodnutí počítá s ustavováním národních korespondentů v článku 12, když umožňuje dosazení či jmenování jednoho či více národních korespondentů. Bohužel již ani náznakem nezmiňuje náplň jejich práce. Pouze určuje, že pracoviště národního korespondenta je v členském státě, který ho jmenoval a že jmenování národního korespondenta má vysokou prioritu v otázkách terorismu.⁸⁶ Národní korespondent může být zároveň kontaktním bodem Evropské justiční sítě a jeho vztahy s národním členem se řídí právem členského státu. K náplni práce národního korespondenta mlčí bohužel i jednací řád Eurojustu.

Z požadavku ustanovit národního korespondenta pro otázky terorismu však lze dovést záměr zřízovat tuto funkci pro určité specifické oblasti trestné činnosti. Funkce národního korespondenta by měla sloužit ke snazší a rychlejší výměně informací s národním členem v dané oblasti. Logicky lze tudíž dovést, že národním korespondentem by měl být někdo, kdo má celorepublikový přehled o vývoji v dané oblasti trestné činnosti. Česká republika prozatím jmenovala dva národní korespondenty pro terorismus; jeden je činný pro oblast policie a pochází z centrální složky Policie ČR s celorepublikovou působností,⁸⁷ druhý je činný pro

⁸⁵ Český překlad rozhodnutí hovoří o národních zpravodajích, což však může navozovat dojem, že se jedná o pojem ze žurnalistiky. Pojem národní korespondent (v anglickém originále „national correspondent“) se mi zdá příležitější.

⁸⁶ Ve smyslu článku 3 odst. 1 Rozhodnutí Rady ze dne 19.12.2002 o přijetí zvláštních opatření na úrovni policejní a justiční spolupráce v boji proti terorismu (L 16/68) jsou všechny členské státy povinny jmenovat svého národního korespondenta pro terorismus. Zároveň jsou specifikovány informace, které má předávat prostřednictvím národního člena Eurojustu.

⁸⁷ Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, odbor extremismu a terorismu

oblast justice a jedná se o státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze.⁸⁸

Do budoucna si lze představit i jmenování národního korespondenta pro další oblasti jako např. obchod s lidmi, obchod s drogami, finanční kriminalita apod. Existence národního korespondenta pochopitelně neomezuje národního člena v komunikaci s dalšími orgány státu, byť pro shodnou oblast trestné činnosti.

4. Kolegium

Kolegium je vrcholným orgánem Eurojustu a je tvořeno souhrnem všech národních členů. Je vycházeno ze zásady rovnosti jednotlivých národních členů, a proto má každý z nich jeden hlas, tzn. že ani prezident či viceprezident Eurojustu nemá rozhodující slovo a jeho postavení by bylo možno označit jako „první mezi rovnými“. Kromě určitých ceremoniálních úkolů spočívá úloha prezidenta a viceprezidentů zejména v předsedání kolegiu a v přípravě programu pro jednání Kolegia. Přijatá rozhodnutí jsou podepisována prezidentem anebo viceprezidentem. Po rozšíření EU tvoří Kolegium 27 národních členů. Kolegium rozhoduje buď jednomyslně (v případě schvalování a změny jednacího řádu Eurojustu), dvouřetinovou většinou (v případě věcí, které je nutné předložit následně ke schválení Radě EU), v ostatních případech rozhoduje nadpoloviční většinou. Kolegium Eurojustu je usnášeníschopné pokud jsou přítomny nejméně dvě třetiny národních členů. Jestliže je tedy Kolegium v současné době 27-členné, je usnášeníschopné pokud je přítomno alespoň 18 národních členů.

⁸⁸ Volba na VSZ v Praze padla z důvodu geografické blízkosti VSZ v Praze a ÚOOZ, které sídlí v obvodu jeho působnosti. VSZ v Olomouci by mělo národnímu korespondentovi – státnímu zástupci VSZ v Praze – ustanovit asistenta. Problém spočívá v určité disproporcionalitě systému policie a státního zastupitelství v ČR. Jestliže na úrovni policie existuje složka s centrální celorepublikovou působností pro oblast vyšetřování trestných činů, v soustavě státního zastupitelství takovou složku pro oblast výkonu dozoru nenajdeme (pochopitelně s výjimkou odborů zvláště závažné hospodářské a finanční kriminality zřízených při vrchních státních zastupitelstvích).

Z jednacího řádu Eurojustu vyplývá, že Kolegium se schází nejméně jednou týdně. Vyvinula se však praxe svolávání Kolegia dvakrát týdně, vždy v úterý a ve čtvrtek. Na návrh národního člena je možno svolat i mimořádné zasedání Kolegia. Na kolegiu jsou registrovány jednotlivé případy justiční spolupráce v trestních věcech, velká část práce Kolegia je rovněž věnována administrativním otázkám a dalšímu vývoji Eurojustu. V této souvislosti je nutné si uvědomit, že Eurojust je dosud poměrně novým orgánem EU a z toho důvodu bylo a je nutno přijímat mnoho opatření organizační povahy (např. schvalovat plán přijímání zaměstnanců, rozhodovat o přesunech v rozpočtu, schválit jednací řád apod.).

Je pochopitelné, že všechny věci nelze z časových důvodů projednat na jednání Kolegia. V době před rozšířením EU v roce 2004 proto fungovalo pět výborů složených z vybraných národních členů a jejich asistentů, které připravovaly jednotlivé věci pro další projednání na kolegiu. Po rozšíření EU došlo k poměrně zásadní reorganizaci v této struktuře, když bylo zavedeno celkem 21 tzv. pracovních skupin. Po roce fungování, v roce 2005, došlo k revizi počtu pracovních skupin a jejich počet byl redukován na 14. Zredukováním počtu týmů měla být odstraněna duplicita.⁸⁹ Pracovní skupiny, které jsou organizovány systematicky, sdružují kolem pěti národních členů a ke své činnosti mohou pochopitelně přizvat i další zaměstnance Eurojustu (např. z právního oddělení). Je zřejmé, že jeden národní člen může být členem více pracovních skupin.

Z praktického hlediska lze říci, že pracovní skupiny po zredukování jejich počtu fungují. Je však vhodné zabývat se otázkou právního základu pro vytvoření těchto skupin.

Jednací řád Eurojustu stanoví v článku 6 možnost zřídit tzv. výbory. Jak shora uvedeno tyto výbory pracovaly až do okamžiku, kdy si přístup nových

⁸⁹ Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, str. 10

členských států k EU v roce 2004 a tím rozšíření počtu národních členů vyžádal strukturální změnu vyvolanou potřebou zapojit nové národní členy do práce v Eurojustu. Na místo výborů tak byly zřízeny pracovní skupiny (někdy označované jako týmy). Rozdíl však není dle mého názoru pouze sémantický. V případě výborů mohlo totiž Kolegium delegovat část svých pravomocí na výbor, který mohl v dané oblasti činit rozhodnutí a o své činnosti měl povinnost informovat Kolegium. V teoretické rovině tak byl připraven model, který mohl značně ulehčit práci Kolegia právě tím, že některé otázky mohly být rozhodnuty mimo Kolegium.

Pracovní skupiny byly naproti tomu ustaveny rozhodnutím Kolegia, přičemž byla pouze rámcově vymezena jejich působnost, avšak nebyly jim svěřeny žádné rozhodovací pravomoci. V praxi pracovní skupina řeší určitý problém, avšak je-li potřeba rozhodnutí Kolegia, musí věc na kolegiu přednést. Rozhodovací proces se tak může zdržet.

Při kolegiu byla zřízena funkce tajemníka Kolegia, který se stará o záležitosti víceméně administrativní povahy, jako např. rozeslání návrhu programu jednání, včetně obstarání a zaslání příslušných dokumentů. Tajemník rovněž pořizuje zápisy z jednání Kolegia.

5. Prezident a viceprezidenti

Kolegium volí ze svého středu prezidenta a dva viceprezidenty,⁹⁰ jejichž funkční období je tříleté s možností znovuzvolení na jedno další funkční období. Volbě prezidenta a viceprezidentů se podrobněji věnuje Jednací řád Eurojustu v článku 3. Volba prezidenta a viceprezidentů je tajná. Prezident je zvolen, jestliže obdržel alespoň dvě třetiny hlasů všech národních členů. Pokud se

⁹⁰ Rozhodnutí, čl. 28

nepodaří zvolit prezidenta v prvním kole voleb, postupují do druhého kola dva kandidáti, kteří obdrželi největší počet hlasů. Pokud ani v druhém kole nezíská žádný kandidát dvoutřetinovou většinu, je ve třetím kole zvolen kandidát, který obdržel prostou většinu hlasů. Pokud ani ve třetím kole není prezident zvolen, je považován za zvoleného národní člen, který zastává svoji funkci po nejdélejší dobu.

Ohledně volby prezidenta následuje volba viceprezidentů. Zvolení jsou dva kandidáti, kteří obdrželi největší počet hlasů. Jinak se na volbu viceprezidentů uplatní stejná pravidla jako na volbu prezidenta. Výsledek volby prezidenta i viceprezidentů podléhá následnému schválení Radou.

Jednací řád vychází z předpokladu, že funkční období prezidenta i obou viceprezidentů se kryje a že volby tudíž budou probíhat ve stejný okamžik. Praxe je však poněkud jiná. Národní členové nemají stejná funkční období, proto jejich obměně dochází postupně. Svým odchodem pozbývá národní člen pochopitelně všech funkcí v Eurojustu a tudíž i funkce prezidenta či viceprezidenta. Je však na místě položit si otázku, zda odchodem anebo uplynutím funkčního období prezidenta zaniká automaticky i mandát obou viceprezidentů.

Argumentem ve prospěch tohoto názoru je bezesporu způsob volby obou viceprezidentů, který je bezprostředně spojen s volbou prezidenta. Nadto jednací řád se snaží zaručit, aby jeden viceprezident zastupoval zájmy většiny (ten, který obdrží největší počet hlasů) a druhý zájmy menšiny (ten, který je druhý ve volbě).

Argumentem v neprospěch názoru je otázka kontinuity a praktičnosti. Předsednictví si v průběhu času vytvořilo určitý způsob práce, kontakty a zkušenosti. Nekryjí-li se jednotlivá funkční období, je možné si tyto informace předávat, když do týmu přistoupí někdo nový. Pokud by však nastala varianta, že

funkční období skončí prezidentovi i oběma viceprezidentům najednou a budou zvoleni noví, kontinuita se ztratí a nový tým bude muset věnovat značné úsilí a čas na vybudování kontaktů, získání zkušeností a vytvoření způsobu práce.

Prezident i viceprezidenti zůstávají i nadále národními členy se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. Nejsou v žádném privilegovaném postavení vůči ostatním národním členům, jejich hlas při hlasování má stejnou hodnotu jako hlas kteréhokoliv jiného národního člena.

Nad rámec svých pravomocí národní člena zastává prezident především úlohu reprezentativní, svolává, připravuje a vede zasedání Kolegia, podepisuje rozhodnutí Kolegia. Kromě těchto pravomocí má za úkol dohlížet na práci administrativního ředitele a podávat každoročně zprávy o činnosti Eurojustu Radě. Jménem Eurojustu podává i další zprávy, pokud o ně Rada požádá.

6. Administrativa Eurojustu

Administrativa Eurojustu se skládá z administrativního ředitele a je dále dělena do jednotlivých oddělení. Zatímco národní členové a jejich asistenti jsou stále subjekty svého národního práva a jsou jim zachovány národní pravomoci, zaměstnanci Eurojustu se musí řídit pracovními právními předpisy EU, tzv. staff regulations.⁹¹ S ohledem na to, že Eurojust má právní subjektivitu, je i zaměstnavatelem všech osob pracujících v jeho administrativě. Podle článku 28 Rozhodnutí odpovídá Kolegium za organizaci a činnost Eurojustu. V důsledku tedy Kolegium odpovídá i za činnost administrativy.

⁹¹ Staff Regulations (Council Regulation No 723/2004 of 22 March 2004), úřední věstník č. L124/47, 27.4.2004 - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2004/l124/l12420040427en00010118.pdf>

6.1. Administrativní ředitel

Administrativní ředitel je jmenován do své funkce jednomyslným rozhodnutím Kolegia na funkční období pěti let, přičemž je možné opětovně jmenování. Jmenování Kolegia předchází výběrové řízení, při kterém se sestaví seznam úspěšných uchazečů a Kolegium ze seznamu vybere administrativního ředitele.⁹² Odvolat z funkce ho může dvoutřetinová většina Kolegia.

Administrativní ředitel je odpovědný pod dohledem prezidenta Kolegia za fungování administrativní části Eurojustu. Jeho kompetence se vztahuje zejména na návrh rozpočtu a jeho plnění, uzavírání smluv nezbytných pro provoz Eurojustu, nákup vybavení, přijímání zaměstnanců atd.

Mohlo by se zdát, že postavení administrativního ředitele je vcelku jasně definováno. Problémem však může být dle mého názoru právě výkon jeho činnosti pod dohledem prezidenta Kolegia. Rozhodnutí nikde nedefinuje, jak má být dohled vykonáván, jaká oprávnění má prezident v rámci výkonu dohledu. Lze si představit dvě krajní varianty. Prvá z nich je pouhé informování prezidenta Eurojustu o práci administrativního ředitele, aniž by byl brán v potaz názor prezidenta. Druhou variantou je dávání pokynů administrativnímu řediteli prezidentem, jak má v konkrétních případech postupovat. Pokud bychom připustili možnost udělování pokynů administrativnímu řediteli, je na místě si položit otázku, jaké prostředky k odmítnutí pokynu by administrativní ředitel měl v případě jeho nezákonnosti (respektive jeho nesouladu s evropskými předpisy).

Nadto je nutné si uvědomit, že prezident Eurojustu je stále národním členem a tudíž podléhá právu svého státu. Rozhodnutí nestanoví odpovědnost vyplývající z funkce prezidenta. Administrativní ředitel podléhá naproti tomu

⁹² Blíže viz článek 29 Rozhodnutí

pracovníprávním a dalším předpisům EU. Ze své funkce je podle těchto předpisů odpovědný a v případě pochybení je možné ho žalovat o náhradu škody, popřípadě ho odvolat.

Čistě hypoteticky si tak lze představit případ, kdy Kolegium zaváže svým rozhodnutím prezidenta, aby uložil administrativnímu řediteli pokyn, který však nebude v souladu s např. „financial regulations“, administrativní ředitel bude muset pokynu uposlechnout (neboť nemá možnost ho odmítnout), jinak by se vystavoval nebezpečí svého odvolání z funkce Kolegiem. V důsledku však bude za škodlivý následek odpovědný administrativní ředitel a nikoliv prezident či Kolegium, kteří pokyn uložili.

Pochopitelně, jedná se o hypotetický a krajní případ. Doposud v praxi Eurojustu nenastal, neboť se vše řeší konsensuálně. Tím však není řečeno, že daný případ nastat nemůže. Bylo by tedy vhodné na tento problém myslet v budoucnu při případném doplnění Rozhodnutí. Do té doby si lze představit alespoň rozhodnutí Kolegia, kterým by byl rozsah dohledu definován.

6.2. Oddělení Eurojustu

Každá organizace se vnitřně dělí do určité organizační struktury, aby efektivně zajistila svůj chod a plnění svěřených úkolů. Již jsem popsal základní a ne zcela typické rozdělení Eurojustu na Kolegium a administrativní část. Kolegium a národní členové vykonávají zejména operativní činnost, zabývají se případy registrovanými v Eurojustu. K tomu, aby mohli tuto svoji úlohu plnit řádně a rychle, potřebují určitou administrativní podporu. Pro-Eurojust začínal svoji činnost s jednou sekretářkou. Postupně však rostla zátíženost Eurojustu případy a s tím bylo nutné posílit i administrativní část. Dnes má každý národní člen (resp. národní zastoupení) svoji sekretářku.

Administrativní část Eurojustu je dělena do následujících oddělení:

- rozpočet a finance,
- personální oddělení,
- oddělení informatiky,
- právní oddělení,
- bezpečnost a obecné služby,
- Evropská justiční síť.

V čele každého oddělení stojí vedoucí, kteří se jednou týdně scházejí s administrativním ředitelem a zástupci Kolegia na poradách. Účelem těchto porad je informovat se navzájem o své činnosti a tyto činnosti synchronizovat. V současnosti je v Eurojustu zaměstnáno více než 80 zaměstnanců.⁹³ V porovnání s ostatními unijními organizacemi se však nejedná o nijak velké číslo.

Určitý problém může představovat právě „dvoukolejnost“ Eurojustu. Na jedné straně Kolegium a na straně druhé administrativa. Je nezbytné zajistit správné fungování a zejména komunikaci obou složek, aby nedošlo k vytvoření dvou různých „světů“ v rámci jedné organizace.

7. Ochrana osobních údajů

Eurojust je činný na poli mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Aby mohl svoji funkci řádně plnit, musí při své práci nakládat s informacemi různého charakteru a pochopitelně i s osobními údaji.

V Eurojustu pracuje nezávislý úředník pro ochranu údajů, který dohlíží na dodržování pravidel a podává pravidelně zprávy Společnému kontrolnímu orgánu

⁹³ V roce 2002 začínal Eurojust s 6 zaměstnanci, 2003 narostl počet na 28, v roce 2004 na 52 a v roce 2005 na 70

složenému ze zástupců jednotlivých členských států.⁹⁴ Zatímco úředník na ochranu osobních údajů je zaměstnancem Eurojustu a tudíž subjektem pracovně-právních vztahů regulovaných právem EU, Společný kontrolní orgán je nezávislým orgánem. Úředník na ochranu osobních údajů kontroluje nakládání s osobními údaji zevnitř organizace a o svých zjištěních informuje Kolegium a Společný kontrolní orgán. Společný kontrolní orgán může provádět své vlastní kontroly jako by zvenčí. Z toho důvodu musí mít plný přístup ke všem spisům, ve kterých dochází k nakládání s osobními údaji. Kromě provádění kontrol nakládání s osobními údaji se Společný kontrolní orgán vyjadřuje k jakékoliv právní úpravě přijaté Eurojustem, která se dotýká nakládání s osobními údaji. Z tohoto důvodu se Společný kontrolní orgán vyjadřuje i k návrhu smluv uzavíranými se třetími subjekty.

Každý členský stát musí delegovat do Společného kontrolního orgánu soudce (popř. úředníka, vyžaduje-li to právní řád země). Společný kontrolní orgán se schází nejméně jednou za rok, přičemž mu předsedá člen, jehož země má předsednictví v EU. Tento člen společně s členem, jehož země měla předsednictví v předcházejícím půl roce a s členem, jehož země bude v předsednictví následovat tvoří tzv. stálé členy. Náklady Společného kontrolního orgánu jsou hrazeny z rozpočtu Eurojustu

Není smyslem této práce podat podrobný výklad o ochraně osobních údajů, nicméně je vhodné alespoň zmínit ochranu osobních údajů v rámci Eurojustu.

Ochranu osobních údajů je možno vnímat jako ochranu soukromí fyzických osob před neoprávněnými zásahy.⁹⁵ Základními zásadami jsou požadavek na kvalitu shromažďovaných údajů, možnost shromažďovat citlivé údaje (tzn. údaje o národnostním, rasovém, etnickém původu, politických

⁹⁴ Blíže viz článek 17 a 23 Rozhodnutí

⁹⁵ Blíže Poradce 2005/3, Poradce s.r.o., komentář k § 1 zákona č. 101/2000, str. 11

postojích, náboženském nebo jiném přesvědčení, zdraví, sexuální životě, odsouzení za trestný čin)⁹⁶ pouze za určitých zákonem splněných podmínek, zabezpečení údajů, právo subjektu údajů být informován o shromažďování informací o jeho osobě.

Základními mezinárodně právními dokumenty při ochraně osobních údajů jsou Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování dat podepsaná ve Štrasburku dne 28.1.1981 a Směrnice Rady EU a Evropského parlamentu o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů č. 95/46/ES. Na Úmluvu odkazuje i Rozhodnutí o založení Eurojustu v článku 14 odst. 2, kde stanoví, že Eurojust musí přijmout takovou úroveň ochrany údajů, která přinejmenším odpovídá úrovni ochrany dříve zmíněné Úmluvy.

Kromě ustanovení o ochraně osobních údajů v Rozhodnutí, přijal Eurojust Ustanovení vnitřních pravidel Eurojustu pro zpracování a ochranu osobních údajů (dále Pravidla).⁹⁷ Je s podivem, že nejen Rozhodnutí, ale i Pravidla jdou nad rámec úmluvy.

Úmluva v článku 9 odst. 2 písm. a) stanoví, že je přípustná výjimka z ustanovení týkající se kvality údajů, zvláštní skupiny údajů (shromažďování citlivých údajů) a povinnosti informovat datový subjekt o shromažďování údajů v případě potírání trestné činnosti.⁹⁸

Tato výjimka je naprosto logická. Při neexistenci takové výjimky pro shromažďování údajů pro účely trestního řízení by mohlo dojít k paradoxu, že by

⁹⁶ Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování dat podepsaná ve Štrasburku dne 28.1.1981, publikovaná v ČR pod č. 115/2001 Sb.m.s., článek 6 ve spojení se zákonem č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů v platném znění, § 4 písm. b

⁹⁷ Ustanovení vnitřních pravidel Eurojustu pro zpracování a ochranu osobních údajů, úř. věstník č. C 68/1, 10.3.2005

⁹⁸ V českém vnitrostátním právu je tato výjimka promítnuta do § 3 odst. 6 zákona č. 101/2000 v platném znění

se subjekt údajů (např. podezřelý z trestné činnosti anebo pachatel trestného činu) mohl kdykoliv dotázat, zda orgány činné v trestním řízení shromažďují jeho osobní údaje. Takové zjištění by mohlo být indicií pro tazatele, zda je podezřelý z případné své trestné činnosti. Nadto je základním principem ochrany osobních údajů povinnost shromažďovat osobní údaje pouze po nezbytně nutnou dobu. Povinnost vymazat osobní údaje po určité době by mohla ochromit akceschopnost policie při její operativní činnosti.

Eurojust však nastavil pravidla na ochranu osobních údajů velmi striktně. Jako by zapomněl, že je „prodlouženou rukou“ orgánů činných v trestním řízení a že významně přispívá k potírání trestné činnosti. Předně stanovil v článku 19 Rozhodnutí právo subjektu údajů na přístup k osobním údajům, aniž by rozlišil na operativní a neoperativní část své činnosti. V Pravidlech se již sice rozlišují údaje související s případy (operativní činnost) a údaje s případy nesouvisející,⁹⁹ avšak povinnost informovat subjekt údajů (na žádost) o shromažďovaných informacích zůstává zachována, byť je relativizována ustanovením článku 19 Pravidel (a článku 19 odst. 4 Rozhodnutí), když poskytování informací umožňuje pouze tehdy, pokud nenaruší plnění úkolů Eurojustu, vnitrostátní vyšetřování nebo stíhání, monitorovací, kontrolní nebo regulatorní úkoly spojené s předcházejícími úkoly anebo práva třetích osob. To však nemění nic na tom, že právo subjektu na informace je pojmáno jinak než v Úmluvě i v našem vnitrostátním právu, když je a priori uložena povinnost subjekt údajů informovat a stanoveny výjimky, kdy informace není možná.

Druhým aspektem, který odlišuje pojetí osobních údajů v Eurojustu od pojetí v Úmluvě a pojetí vnitrostátního je omezení doby, po kterou je možné údaje uchovávat. Údaje je možné v Eurojustu uchovávat po nezbytně nutnou dobu, nejdéle však po dobu tří let.¹⁰⁰ Po uplynutí této doby je nutné přezkoumat

⁹⁹ Ustanovení vnitřních pravidel Eurojustu pro zpracování a ochranu osobních údajů, článek 3

¹⁰⁰ Článek 21 Rozhodnutí

potřebu dalšího uchovávání údajů.¹⁰¹ Jestliže má dojít k výmazu údajů po uplynutí dané lhůty, je nutné se vzdát myšlenky na vytvoření jakékoliv databáze trestního řízení na evropské úrovni.

¹⁰¹ Podrobnosti stanoví článek 28 Ustanovení vnitřních pravidel Eurojustu pro zpracování a ochranu osobních údajů

Kapitola VI. Zapojení České republiky do Eurojustu

Přístupem České republiky k EU vznikla povinnost implementovat Rozhodnutí do českého právního řádu a zároveň vyslat národního člena k Eurojustu. V případě implementace Rozhodnutí bylo nejdříve zkoumáno jaké nové instituty by měly být do českého právního řádu zakotveny. S ohledem na minimální rozsah pravomocí národního člena stanovených článkem 9 Rozhodnutí převládá názor, že v České republice není třeba vytvářet nový zákon o Eurojustu, neboť státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství splňuje nejen tyto minimální požadavky, ale má navíc ještě podstatně širší pravomoci. Jeho relativně silné postavení v porovnání s jinými národními členy vyplývá i z toho, že Nejvyšší státní zastupitelství je centrálním justičním orgánem ve smyslu článku 15 odst. 6 Evropské úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních.¹⁰² Pravomoci státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství při vyřizování právní pomoci ve věcech trestních vyplývají z následujících právních předpisů:

- trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších změn),
- zákon o státním zastupitelství (zákon č. 283/1993 Sb., ve znění pozdějších změn),
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 7. ledna 1994 o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli (č. 23/1994 Sb.),
- pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 26. ledna 2005, poř. č. 1/2005, kterým se upravuje postup státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v oblasti právního styku s cizinou v trestních věcech.

¹⁰² Evropská úmluva o právní pomoci ve věcech trestních sjednaná ve Štrasburku dne 20. dubna 1959, publikovaná pod č. 550/1992 Sb.

Z uvedených právních předpisů vyplývají pravomoci národního člena spočívající v:

- přímém kontaktu se všemi státními zástupci v České republice, soudy, Ministerstvem spravedlnosti a Policejním prezídiem,
- přístupu do trestních spisů a databází týkajících se trestního řízení a stíhání,
- možnosti zasílat do ciziny žádosti o právní pomoc ve věcech trestních a přijímat je,
- možnosti koordinovat vyřizování žádostí o vzájemnou pomoc ve věcech trestních na celém území České republiky,
- možnosti žádat státního zástupce o odstranění průtahů při vyřizování právní pomoci z ciziny,
- možnosti žádat nadřízené státní zastupitelství o dohled nad nižším státním zastupitelstvím při vyřizování právní pomoci z ciziny,
- rozhodování o převzetí trestního řízení do České republiky,
- možnosti dohodnout a podepsat dohodu o založení společného vyšetřovacího týmu,
- přikázání místní příslušnosti státnímu zastupitelství ve věci vyřizování právní pomoci.

Národnímu členovi České republiky je i nadále zachováno postavení státního zástupce NSZ. V případě, že by tomu tak nebylo, ztratil by i všechny shora popsané pravomoci. K jeho přidělení do Eurojustu bylo využito institutu dočasného přidělení podle § 19a zák. č. 283/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o státním zastupitelství.

Kapitola VII. Součinnost s Eurojustem v praxi

1. Exkurz: mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Pravomoc orgánů činných v trestním řízení provádět procesní úkony je projevem státní suverenity. Proto nemůže orgán České republiky vykonávat procesní úkony na cizím státním území, stejně jako cizozemské orgány nemohou provádět procesní úkony na našem území.¹⁰³ Omezení anebo vzdání se státní suverenity může vyplývat z obyčejového práva anebo z mezinárodní smlouvy. Stát tak může omezit svoji státní suverenitu ve vztahu k jinému státu anebo ve vztahu k mezinárodní organizaci anebo nadnárodnímu orgánu (federace).

V praxi orgánů činných v trestním řízení však běžně vznikají situace, kdy je nutné provést úkony trestního řízení v jiném státě, než ve kterém je vedeno trestní řízení. Velice běžným jevem je výslech poškozeného v cizině, který utrpěl škodu v důsledku trestného činu spáchaného na území ČR. K tomu, aby výslech bylo možno provést slouží žádost o právní pomoc ve věcech trestních. Podle § 425 trestního řádu se žádostí o právní pomoc (Trestní řád používá nejednotné terminologie, když v § 425 hovoří o dožádání a dále o žádosti o právní pomoc) rozumí úkony, které po zahájení trestního řízení v České republice mají být na žádost orgánů činných v trestním řízení provedeny v cizím státě, anebo úkony, které mají být v trestním řízení na žádost orgánů cizích států provedeny na území České republiky.

V definici obsažené v § 425 trestního řádu, stejně jako na jiném místě trestního řádu chybí legální definice justičních orgánů. Přesnou definici justičních orgánů nenalezneme ani v článku 24 Evropské úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních, když zde je ponecháno na jednotlivých signatářských státech,

¹⁰³ Fenyk, J: Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy, Linde Praha a.s., 1997, str. 114

aby prohlášením určily, které své vnitrostátní orgány bude považovat za justiční orgány.¹⁰⁴

Oblast mezinárodní justiční spolupráce zahrnuje čtyři základní formy:

1. extradici (vydávání),
2. mezinárodní právní pomoc v užším smyslu,
3. převzetí trestního stíhání,
4. uznání a výkon cizozemského rozhodnutí.¹⁰⁵

Rozdíl mezi justiční a policejní spoluprací tak lze vymezit podle dvou základních měřítek:

- Z hlediska orgánu, který úkon provádí
- Z hlediska účelu (resp. povahy dožádaného úkonu)

První hledisko je obsaženo právě v článku 24 Evropské úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních. Druhé hledisko by bylo možné vymezit následovně.

Mezinárodní policejní spolupráce slouží zejména k obstarání informací, které jsou důležité pro objasnění, resp. odhalení pachatele trestného činu. V rámci mezinárodní policejní spolupráce tak můžeme získat údaje o bydlišti určité osoby v zahraničí, o tom, zda se v místě trvalého bydliště zdržuje apod. Tyto informace slouží k nasměrování dalšího vyšetřování, nebo mohou být podkladem pro zaslání žádosti o právní pomoc v rámci justiční spolupráce.

¹⁰⁴ Za justiční orgány jsou v ČR podle výhrady k článku 24 Evropské úmluvy o právní pomoci ve věcech trestních (č. 550/1992 Sb.) považovány: Nejvyšší státní zastupitelství, krajská a okresní státní zastupitelství, Městské státní zastupitelství v Praze, ministerstvo spravedlnosti, krajské a okresní soudy a Městský soud v Praze.

¹⁰⁵ Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské Unie s přihlédnutím k ochraně jejích finančních zájmů, Acta universitatis brunensis, Masarykova univerzita, 2003, svazek 266, str. 9

V rámci žádosti o právní pomoc v oblasti justiční spolupráce¹⁰⁶ jsou naopak získávány důkazy pro trestní řízení. Takto získané důkazy mohou být zpravidla použity i v dalším řízení před soudem.

2. Postup při vyřizování právní pomoci v součinnosti s Eurojustem

Jedním z úkolů Eurojustu je usnadňovat a koordinovat vyřizování právní pomoci. Eurojust nemůže nahradit žádost justičního orgánu o právní pomoc, může však její vyřizování významně urychlit a usnadnit.

Jestliže justiční orgán dožadujícího státu chce požádat o součinnost Eurojust, musí v první řadě sepsat žádost o právní pomoc a tuto doručit orgánu státu dožádaného. Ve složitých případech lze doporučit před samotným sepsáním žádosti o právní pomoc konzultaci s národním členem, popř. s pracovníkem příslušného mezinárodního odboru. Ve výjimečných případech, za předpokladu, že národní člen dožádaného státu reprezentuje centrální justiční orgán, lze za pomoci národního člena v Eurojustu žádost o právní pomoc také doručit. S ohledem na platnost Schengenské prováděcí úmluvy však lze doporučit přímý styk justičních orgánů ve smyslu článku 53.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Blíže viz. Fenyk, J., Kloučková, S: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, Linde Praha, a.s., 2003, str. 167 a násl.

¹⁰⁷ Možnost přímého právního styku vyplývá i z Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie (tzv. Úmluva 2000), vypracované Radou na základě článku 34 Smlouvy o Evropské unii, podepsané v Bruselu dne 29. května 2000, publikované pod č. 55/2006 Sb.m.s., čl. 6 odst. 1 a z Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních otevřeného k podpisu dne 8. listopadu 2001 ve Štrasburku, publikovaného pod č. 48/2006 Sb.m.s., čl. 4 odst. 1. Úmluva 2000 dle článku 2 odst. 2 ruší ustanovení článku 53 SPÚ, které se tudíž mezi státy, které ratifikovaly Úmluvu 2000 nepoužije.

Národního člena je možno o součinnost v konkrétní věci požádat buď od samého počátku, tzn. v okamžiku sepsání a odeslání žádosti o právní pomoc anebo v průběhu jejího vyřizování. Druhá varianta se týká klasicky věcí, kdy již byla odeslána žádost o právní pomoc, avšak její vyřizování trvá v dožádaném státě neúměrně dlouho. Cestou Eurojustu je možno dosáhnout urychlení vyřízení takové právní pomoci.

První varianta bude dopadat na případy, kdy je již od počátku zřejmé, že bez součinnosti Eurojustu by vyřizování právní pomoci probíhalo zdlouhavě a s ohledem na komplikovanost a náročnost provedení dožádaných úkonů by bylo možno mít pochybnosti o zdárném vyřízení právní pomoci. Zpravidla takový případ nastane, když je v žádosti o právní pomoc žádáno více úkonů na sebe logicky navazujících (např. doručení usnesení o zahájení trestního stíhání, následně výslech obviněného spojený např. s výzvou o vydání věci), nebo pokud je žádáno více členských států o provedení určitého úkonu ve stejnou dobu – např. provedení vícero domovních prohlídek v různých státech ve stejný okamžik.

Jaké případy jsou vlastně vhodné k registraci v Eurojustu? Výčet trestných činů je do značné míry uvedený v článku 4 Rozhodnutí a v článku 2, resp. článku 3 smlouvy o Europolu. V případě souhlasu Kolegia může být v Eurojustu registrován i případ právní pomoci týkající se jiných než vyjmenovaných trestných činů (článek 4 odst. 2 Rozhodnutí). Promítneme-li všechna kritéria stanovená Rozhodnutím do českého právního řádu je možné zobecnit, že Eurojust by měl být žádán o součinnost v případech, kdy je žádáno o právní pomoc v souvislosti s vedením trestního řízení pro závažnější trestnou činnost. Záměrně je používán pojem závažnější trestná činnost, tedy pojem, který trestní řád nezná, neboť ne vždy bude vyhovovat měřítko zvláště závažných trestných činů podle § 41 odst. 2 trestního zákona. Lze si představit případ, kdy

trestný čin nebude možno zařadit do kategorie zvlášť závažných trestných činů, avšak přesto např. s ohledem na komplikovanost případu, vazební charakter řízení, rozsah dožádání o právní pomoc anebo počet dotčených států, bude vhodné, aby se věci Eurojust zabýval. Při hledání vhodných věcí bude do značné míry záviset na uvážení a zkušenostech dozorového státního zástupce, resp. soudce. K tomu zda věci navrhnout k registraci v Eurojust či nikoliv lze využít předběžné konzultace s národním členem, vždy při vědomí toho, že o navržení případu k registraci rozhoduje národní člen a o konečné registraci rozhoduje Kolegium Eurojustu.

3. Registrace případu v Eurojustu a jeho další zpracování

V případě konkrétního případu, kdy je žádán o součinnost Eurojust musí soudce nebo dozorující státní zástupce vyhotovit žádost o právní pomoc a tuto doručit příslušným justičním orgánům dotčených zemí. Jak již bylo řečeno dříve, může tak učinit cestou přímého zaslání ve smyslu článku 53 Schengenské prováděcí úmluvy, aniž by musel využívat postupu přes centrální justiční orgány. Současně s odesláním žádosti o právní pomoc, pokud tak neučinil již dříve, kontaktuje národního člena a požádá ho o registraci této věci v Eurojustu. Za tím účelem musí národnímu členovi předložit kopii žádosti o právní pomoc včetně veškeré dosavadní korespondence s dožádaným justičním orgánem, pokud existuje. Zároveň by dozorující státní zástupce měl sdělit další podrobnosti týkající se vyšetřování tohoto trestného činu, které by mohly mít vliv na vyřizování právní pomoci. Součástí informace by mělo být i sdělení do kdy je třeba právní pomoc vyřídit, např. s ohledem na lhůty vazby.

Další jednání lze rozdělit do tří etap:¹⁰⁸

¹⁰⁸ Naznačené členění odpovídá článku 15-17 Jednacího řádu Eurojustu publikovaného v úř. věstníku pod č. C 286/1, 22.11.2002

- úroveň 1 – jednání všech 27-mi národních členů v kolegiu,
- úroveň 2 – jednání národních členů zúčastněných zemí,
- úroveň 3 - jednání zúčastněných národních členů a zpracovatelů případu.

Národní člen v Eurojustu věc přezkoumá a v případě, že splňuje požadavky na registraci, zkontaktuje se s dotčenými národními členy, vyličí jim okolnosti případu a sdělí jim, že tuto věc hodlá registrovat na kolegiu. Věc musí být nejdříve zapsána do elektronického registru spisů v Eurojustu¹⁰⁹ a poté probíhá její registrace v kolegiu. Registrace probíhá tím způsobem, že národní člen krátce popíše skutkový děj, stádium trestního řízení a popíše úkony, které jsou dožadovány. Věc je registrována okamžikem, kdy dá Kolegium k registraci souhlas. Toto jednání se nazývá jednání na úrovni jedna.

Další část práce národního člena spočívá v nyní již podrobném informování svých kolegů z dožádaných zemí o průběhu vyšetřování a povaze dožádaných úkonů. Zpravidla se tak děje na schůzce, které se účastní všichni dožádaní národní členové. Tato schůzka, jednání na úrovni dva, má sloužit k výměně informací, vyjasnění problémů, popř. k určení zda před samotným vyřízením právní pomoci je na místě setkání všech osob ve věci zúčastněných.¹¹⁰

Pokud národní členové dospějí k závěru, že je takové schůzky potřeba, dohodnou datum, kdy jsou do Eurojustu sezváni zpracovatelé případu (státní zástupci, soudci, vyšetřující soudci, policisté). Tato schůzka se nazývá jednání na úrovni tři (operativní anebo též koordinační schůzka) a za účelem jejího

¹⁰⁹ Tzv. Case Management System

¹¹⁰ Mnohdy tato schůzka slouží i k objasnění procesního postupu v různých státech. V různých systémech se totiž způsob provedení úkonů liší a může to mít vliv jednak na provedení dožádaných úkonů a jednak na jejich použitelnost v řízení před soudem.

hladkého průběhu Eurojust zajišťuje a financuje simultánní tlumočení a hradí náklady na cestu a ubytování vždy pro dva účastníky z členského státu. Tato zdánlivá maličkost umožňuje, že se schůzky mohou účastnit skuteční zpracovatelé případu, ačkoliv mnohdy nehovoří cizím jazykem. Je tudíž zajištěna účast osob, které se v případě dobře orientují a mají tu nejlepší znalost věci. Ve zvlášť komplikovaných případech není vyloučeno, aby se jednání na úrovni dvě, resp. tři, opakovalo.

4. Počet případů registrovaných Eurojustem

Nejdříve nutno poznamenat, že statistika může být na jednu stranu velice zajímavá, na stranu druhou zavádějící, neboť si lze mnohdy jen velmi těžko představit, co se za jednotlivými čísly skrývá. Statisticky lze pojmout celkový počet případů registrovaných Eurojustem, procentuální zastoupení jednotlivých druhů trestné činnosti i zatíženost států. Již se nám ale nepodaří na základě čísel zjistit, zda všechny registrované případy bylo nutné řešit přes Eurojust, jak Eurojust napomohl vyřešení případu, kolik úkonů bylo nutno provést, aby byl případ vyřešen. Statistika může nicméně podat vcelku objektivní výpověď o tom, jak je Eurojust využíván a tím i jak je znám jednotlivými orgány činnými v trestním řízení v různých členských státech.¹¹¹

Zatíženost Eurojustu lze vyjádřit celkovým počtem registrovaných případů:¹¹²

Rok 2002 – 202 případů

Rok 2003 – 300 případů

¹¹¹ Statistika zahrnuje všechny případy registrované Kolegiem a zahrnuje tedy žádosti o právní pomoc, případy extradice anebo Evropského zatýkacího rozkazu a případy předávání trestního řízení.

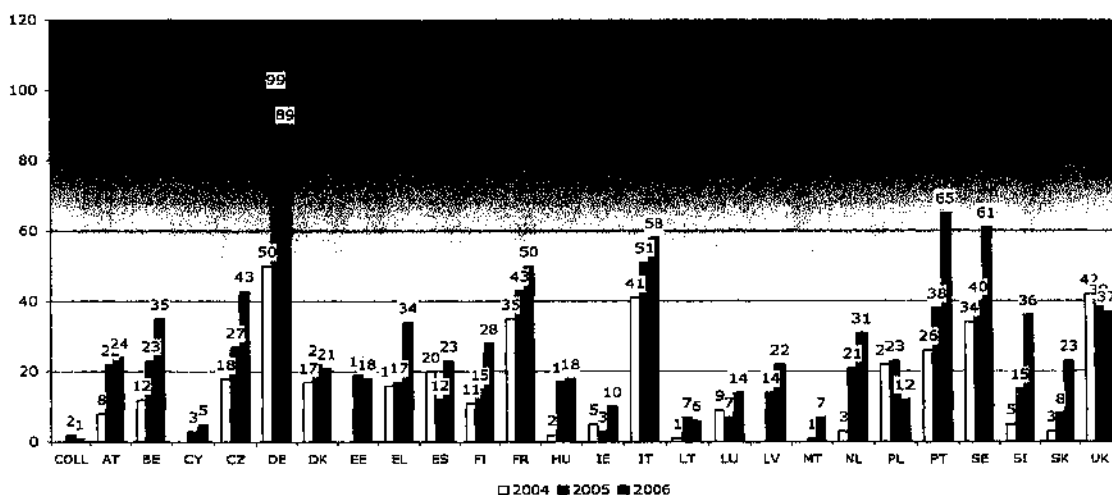
¹¹² Údaje převzaty z Výroční zprávy Eurojustu za rok 2005 a 2006, přístupné na webové stránce: http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Rok 2004 – 381 případů

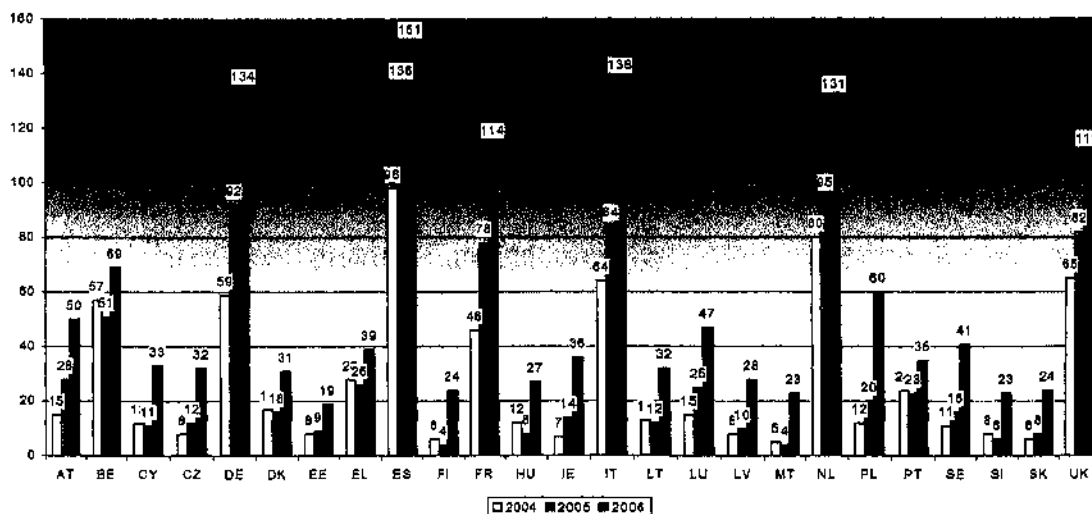
Rok 2005 – 588 případů

Rok 2006 – 771 případů

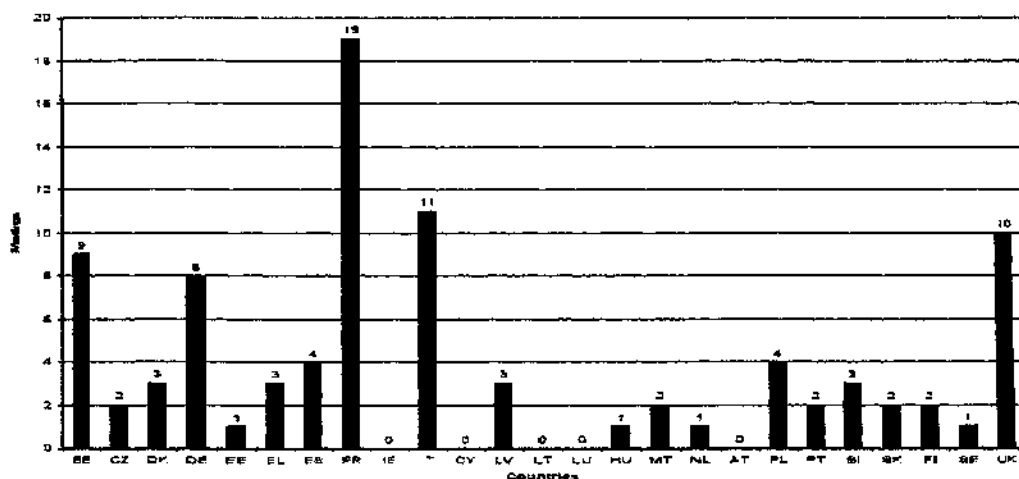
Využívání Eurojstu jednotlivými státy odráží tabulka zobrazující registraci případů jednotlivými dožadujícími státy:

Pro úplnost uvádím i tabulku zobrazující statistiku dožádaných států:

Jistou představu o nejkomplicovanějších případech, tedy případech, kde bylo nutno přistoupit k organizování koordinačních setkání poskytne následující tabulka, kde jsou uvedeny státy, které žádaly o koordinační schůzku v roce 2006:

Z uvedených statistických ukazatelů lze dovodit, že zatíženost Eurojustu případy se zvyšuje. Během pěti let své existence počet případů více než ztrojnásobil. Jen výjimečně jsou orgány členských států povinny určitý typ případů Eurojustu předávat (tato povinnost platí např. ve Spolkové republice Německo), většinou jsou případy předávány na bázi dobrovolnosti. Počet případů registrovaný jednotlivými členskými státy do jisté míry závisí na aktivitě národních členů, jak jsou znalí domácího prostředí (a naopak, jak je znají jejich kolegové) a dokáží tedy případy získat. K tomu, aby byly případy do Eurojustu předávány je však zapotřebí ještě úspěšné vyřízení již předaných věcí. Jestliže by Eurojust nebyl schopen případy řešit, nebyla by místní znalost a aktivita národních členů nic platná. Funguje zde tzv. efekt sněhové koule. Jeden úspěšně vyřešený případ přinese několik dalších potenciálních věcí. Spolu s přednáškovou činností se dle mého názoru jedná o nejúspěšnější a nejefektivnější způsob propagace Eurojustu a tím získávání dalších případů. Uvedená statistika pochopitelně nic neříká o závažnosti zpracovávaných věcí, ani o rychlosti zpracování.

Zabýváme-li se statistikou, je vhodné si povšimnout dalších dvou aspektů. Prvním z nich je rozložení počtu věcí mezi registrující státy (viz tabulka dožadující státy) a druhým nárůst počtu věcí po rozšíření Evropské unie.

V roce 2004 se Evropské unie rozšířila o nových deset států. Bylo možno očekávat, že rozšíření se projeví i nárůstem případů v Eurojustu. Meziroční nárůst oproti roku 2003 však činil pouze 81 případů, přičemž jen výjimečně přesáhl počet případů registrovaných tzv. novými členskými státy počet 15. Velký nárůst však nastal v roce 2005, což potvrzuje moji domněnku tzv. sněhové koule.

S vývojem počtu případů souvisí i personální obsazení Eurojustu. Je nutné si uvědomit, že případy zpracovávají národní členové a asistenti, administrativa do přímého vyřizování věci neingeruje. Bude-li se počet případů i nadále zvyšovat, bude nezbytné posílit jednotlivá národní zastoupení, zejména ta, které doposud disponují pouze národním členem. Pokud by k posílení zastoupení nedošlo, bylo by nutné začít některé případy odmítat.

5. Další činnost Eurojustu

Eurojust kromě své činnosti na poli koordinace právní pomoci a dalších svěřených pravomocí pořádá i pravidelné semináře, vždy tématicky zaměřené. Eurojust se snaží, aby se těchto seminářů účastnili skutečně odborníci na danou problematiku z členských zemí. Je zavedena praxe pořádání tzv. jeden a půl denních seminářů, kdy jeden den je vyhrazen výměně zkušeností a druhý den je vyhrazen bilaterálním, resp. multilaterálním jednáním, popř. jednáním na úrovni tří. Své pravidelné místo mají v rozvrhu akcí semináře na téma: Evropský zatýkácí rozkaz, obchodování s lidmi, obchodování s drogami, finanční a

hospodářská kriminalita, setkání se styčnými soudci. Jednou ročně Eurojust pořádá také seminář mimo svou budovu v Haagu v některé z členských zemí.

Kapitola VIII. Kontakty Eurojustu s dalšími subjekty

Eurojust není ve své činnosti omezen pouze na spolupráci s členskými státy, byť je pochopitelné, že tato spolupráce bude nejintenzivnější. Aby mohl Eurojust poskytovat další výhody justičním orgánům jednotlivých členských zemí, je nutné, aby rozšířil oblast působnosti na státy mimo Evropskou unii (výhodné je navázat kontakt se státy, kde mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech ne vždy funguje) a také s dalšími orgány a institucemi v rámci EU.

Vztah Eurojustu k dalším orgánům, institucím a státům je popsán v člancích 26 a 27 Rozhodnutí. Článek 26 zavazuje Eurojust k navázání vztahů k dalším orgánům a institucím v rámci EU a ES. Na prvním místě stojí spolupráce s Europolem, následuje spolupráce s Evropskou justiční sítí a OLAFem.

Článek 27 popisuje možnost spolupráce Eurojustu s mezinárodními institucemi vně evropských struktur a s nečlenskými státy EU. V této oblasti lze rozlišit několik úrovní spolupráce, které odrážejí zejména různou míru výměny informací. Formy spolupráce jsou řazeny od nejjednodušší po nejkomplexnější:

1. ustavení kontaktních bodů
2. memorandum o porozumění¹¹³
3. dohoda o spolupráci

Ustavení kontaktních bodů v třetích státech anebo orgánech a institucích lze označit za nejzákladnější formu spolupráce, která má zajistit, že Eurojust

¹¹³ v anglickém originále „memorandum of understanding“

v případě potřeby má v určitém třetím subjektu osobu, kterou může kontaktovat a žádat o pomoc. To pochopitelně platí i opačným směrem. S ohledem na absenci jakékoliv dohody a neformálnost takového kontaktu nelze touto cestou předávat osobní údaje. Jejich předávání je tak omezeno na žádost o právní pomoc. Omezené možnosti předurčují tuto formu spolupráce zejména k navázání kontaktu a urychlení věci. Případná koordinace není vyloučena, je však obtížná.

K formalizaci kontaktních bodů dochází uzavřením memoranda o porozumění. Přesné odlišení memoranda o porozumění od dohody o spolupráci není zcela jasné, neboť dosud nebylo s třetím státem anebo mezinárodní organizací memorandum o porozumění uzavřeno. Lze tedy pouze poukázat na odlišný režim uzavírání memoranda, když se zřejmě nebude vyžadovat proces ratifikace a na odlišný obsah. Memorandum o porozumění nebude obsahovat možnost výměny styčných prokurátorů a rovněž rozsah výměny osobních údajů bude omezený.

Dohody o spolupráci nabízejí možnost širší spolupráce, možnost výměny styčných prokurátorů a možnost nejširší výměny informací a osobních údajů. Pokud je taková dohoda uzavřena a příslušný stát vyšle do Eurojustu styčného prokurátora, vznikne tím privilegovaný vztah, který styčného prokurátora přiblíží v oblasti operativní spolupráce postavení národního člena (pochopitelně vyjma oprávnění hlasovat na Kolegiu a Kolegia se bez výjimky účastnit). Dohoda o spolupráci podléhá schválení Kolegia a následnému sválení v Radě ministrů. Radě ministrů je však možné dohodu o spolupráci předložit pouze se stanoviskem Společného kontrolního orgánu na ochranu osobních údajů. Teprve po schválení dohody v Radě ministrů je možné ji podepsat. Dohody podepisuje za Eurojust jeho prezident.

1. Europol

Článek 26 Rozhodnutí jmenuje v prvním odstavci nutnost úzké spolupráce s Europolem, aby bylo možné dosáhnout lépe cílů Eurojustu a zároveň, aby nebylo dublováno úsilí.¹¹⁴ Ustanovení citovaného článku je parafrázováno v článku 2 Dohody mezi Eurojustem a Europolem uzavřené dne 9. června 2004 (dále Dohoda). Kromě obecných forem spolupráce (jako je usnadňování a koordinace spolupráce) hovoří Dohoda i o zvláštních formách, kterými jsou společné vyšetřovací týmy a analytické pracovní soubory.

Podle článku 6 Dohody je možná na základě žádosti zúčastněného státu účast Eurojustu a Europolu ve společném vyšetřovacím týmu. Dohoda bohužel velmi obecně hovoří o možnostech zapojení obou institucí do společného vyšetřovacího týmu. V praktické rovině si lze ze strany Eurojustu představit možnost pomoci při koordinaci, poskytnutí prostoru pro setkání, řešení případných konfliktů. Europol může naproti tomu nabídnout data ze svých analytických pracovních souborů. Žádná z institucí však doposud nemůže existenci společného vyšetřovacího týmu finančně podporovat a to přesto, že Eurojust může jeho založení členskými státy navrhnout.¹¹⁵

Velice silnou devizou Europolu je možnost zřízení a vedení analytických pracovních souborů.¹¹⁶ K otevření analytického pracovního souboru je nutný popis trestné činnosti, které se bude věnovat stejně jako charakter dat, která bude obsahovat. Otevření schvaluje správní rada Europolu. Eurojustu se dostalo

¹¹⁴ článek 26 odst. 1 Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti, Úř. věst. č. L 63/1-13, 6.3.2002

¹¹⁵ článek 6, písm a), článek 7, písm a) Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti, Úř. věst. č. L 63/1-13, 6.3.2002

¹¹⁶ blíže viz článek 10 – 12 Úmluvy o Europolu, Úř. věstník č. C 316/2-32, 27.11.1995

v dohodě možnosti navrhnout otevření analytického pracovního souboru. Nutno však podotknout, že vznesením návrhu nevzniká nárok na otevření analytického pracovního souboru, když v důsledku o jeho otevření opět rozhoduje správní rada Europolu. Nevýhodou, kterou neodstranila ani dohoda o spolupráci je fakt, že Eurojust nemůže být členem analytického pracovního souboru (mohou jím však být jednotliví národní členové, pokud jsou delegováni svými členskými státy) a Eurojust rovněž nemá vliv na uzavření analytického pracovního souboru (nemusí být o jeho uzavření dokonce ani vyrozuměn) a to ani v případě, že jeho otevření navrhoval.

Dohoda o spolupráci s Europlem nepřekonala základní rozdíly mezi oběma institucemi. Prvotní rozdíl je pochopitelně v právním základu, když Europol je zřízen úmluvou, zatímco Eurojust rozhodnutím Rady. Hlavní rozdíl však spočívá ve vymezení pravomocí. Zatímco Europol je instituce primárně zřízená k výměně policejních informací, k jejich případnému shromažďování a vyhodnocování (analýze), Eurojust je instituce, která má usnadňovat a koordinovat justiční spolupráci v trestních věcech. Lapidárně by bylo možné říci, že průnik činností obou institucí je menší, než by se mohlo na první pohled zdát.

2. Evropská justiční síť¹¹⁷

Privilegovaným partnerem Eurojustu se stala Evropská justiční síť. Úzká spolupráce je předpokládána již v Rozhodnutí a od té doby pravidelně zmiňována nejen v různých dokumentech, ale v podstatě na všech fórech zabývajících se problematikou Eurojustu. Tajemník EJS je pravidelně zván na jednání Kolegia, účastní se všech důležitých jednání Eurojustu o budoucnosti. Generální sekretariát nejen že sídlí ve stejné budově jako Eurojust, ale EJS má s Eurojustem i společný rozpočet. Toto řešení bylo navrženo s ohledem na

¹¹⁷ Společný postup o vytvoření Evropské justiční sítě, úř. věstník č. L 191/4-7, 7.7.1998

předpokládanou velmi úzkou spoluprací obou organizací. Rozdílů, a to zcela zásadních, lze však nalézt hned několik. Jestliže Eurojust byl založen Rozhodnutím Rady, které je pro členské státy závazné, a má právní subjektivitu, Evropská justiční síť byla založena společným postupem, jehož praktická vynutitelnost je přinejmenším diskutabilní.¹¹⁸ Je zřejmé, že Evropská justiční síť nemá právní subjektivitu a jejím jediným permanentním orgánem je generální sekretariát, jehož úloha je především organizační. Účelem Evropské justiční sítě je napomáhat zlepšení spolupráce v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Za tím účelem stanoví každý členský stát tzv. kontaktní body (státní zástupci, soudci), které se dvakrát ročně setkávají na setkáních Evropské justiční sítě. Setkání jsou organizována vždy státem, který má zrovna v daném půl roce předsednictví. Účelem setkání je nejen poznat své partnery z jiných členských zemí, ale rovněž vyměnit si zkušenosti ze spolupráce. Jednotlivé kontaktní body zůstávají i nadále ve svém původním pracovním zařazení a na původním pracovním místě. Funkce kontaktního bodu je funkcí čestnou a tudíž neplacenou. Spolupráce probíhá na horizontální úrovni mezi jednotlivými kontaktními body přímo a na bázi dobrovolnosti. Jednotlivé kontaktní body nedisponují žádnými oprávněními v případě nečinnosti svého protějšku v jiné členské zemi. Rovněž vnitrostátní pravomoci jsou limitovány postavením kontaktního bodu podle svého vnitrostátního práva. Eurojust naproti tomu napomáhá vzájemné spolupráci na vertikální úrovni, přičemž postavení národních členů je silnější a jejich pravomoci jim ve velké většině umožňují efektivnější zásah do vyřizování právní pomoci.

Rozdíly mezi Eurojustem a Evropskou justiční sítí zachycuje ve zjednodušené podobě následující tabulka:

¹¹⁸ Blíže viz Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské Unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, Acta Universitatis Brunensis, Masarykova univerzita, 2003, svazek 266, str. 88 a násl.

EJS	Eurojust
neformální síť	formálně ustavená organizace
horizontální úroveň	vertikální způsob práce
dobrovolnost	v závislostech na pravomocích NČ možnost donucení
převážně bilaterální případy	složité bilaterální a multilaterální případy
cílem zlepšení spolupráce	cílem koordinace

Tabulka sice může evokovat pocit, že Evropská justiční síť a eurojust jsou rivalové, ale není tomu tak. Naopak, jedná se o partnery jejichž společným cílem je urychlení a usnadnění mezinárodní justiční spolupráce. eurojust navíc velice často operuje s elektronickými databázemi Evropské justiční sítě.

3. OLAF

Při pohledu na předmět činnosti Eurojustu a OLAF¹¹⁹ se může zdát, že se jejich kompetence částečně překrývají. Ve skutečnosti tomu tak není, neboť OLAF je orgánem prvního pilíře EU a provádí administrativní vyšetřování podvodů (finančních nesrovnalostí) proti finančním zájmům Společenství, zatímco Eurojust je výhradně koordináční orgán na poli mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech bez vyšetřovacích pravomocí.

Eurojust uzavřel s OLAFem memorandum o porozumění dne 14.4.2003 a jedná se tak vůbec o první dohodu Eurojustu s jiným orgánem. V porovnání s dohodami, které byly uzavřeny později, je nutné konstatovat, že memorandum s OLAFem je veskrze prakticky zaměřeno. Projevuje se to zejména důrazem na

¹¹⁹ OLAF celým jménem „Organisation de Lutte Antifraud“ zřízený Nařízením Rady o zřízení Evropského úřadu proti podvodům (OLAF), úřední věstník 1999 L136, 28.4.1999

včasnou výměnu informací mezi oběma institucemi. Obě instituce mají povinnost se navzájem informovat o případech, které se dotýkají zájmů druhého a zároveň si mají poskytovat nezbytnou součinnost zejména v podobě vyřizování vzájemných dožádání. Memorandum dále stanoví povinnost obou institucí se navzájem informovat o své participaci ve společném vyšetřovacím týmu, pokud je zřízen, na šetření trestné činnosti související s podvody proti finančním zájmům EU.

Přestože se jednalo o první memorandum (dohodu), které Eurojust uzavřel, nelze jeho dopad hodnotit příliš pozitivně. Na praktické spolupráci se do značné míry podepsalo vnímání obou institucí jako rivalů v boji o budoucího Evropského prokurátora. Spolupráce se rozvinula až v roce 2005,¹²⁰ kdy byl v rámci Eurojustu zřízen pracovní tým pro spolupráci s OLAFem.

4. Nečlenské státy EU

Jak jsem již zmínil dříve, je nejjednodušší formou spolupráce s nečlenským státem EU ustavení kontaktního bodu. Eurojust má v současné době své kontaktní body v Albánii, Argentině, Chorvatsku, Kanadě, Japonsku, Lichtenštejnsku, Norsku, Rusku, Černé Hoře, Srbsku, Švýcarsku, Turecku a Ukrajině.

Vyšší formou spolupráce je podepsání memoranda o porozumění. Eurojust prozatím není vázán ve vztahu k nečlenskému státu EU žádným memorandumem o porozumění, když je jasná preference uzavírání dohod o spolupráci podle článku 27 Rozhodnutí. Nejbližší k uzavření memoranda o

¹²⁰ Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, str. 21, přístupné na webové stránce: http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

porozumění byl Eurojust při negociacích se Spojenými státy Americkými a to zejména s ohledem na skutečnost, že Spojené státy nechtěly do dohody o spolupráci inkorporovat ustanovení o ochraně osobních údajů. Nakonec i se Spojenými státy byla uzavřena dohoda podle článku 27 Rozhodnutí.

Eurojust uzavřel do dnešní doby čtyři dohody o spolupráci:

- s Norským královstvím – podepsána dne 28. dubna 2005
- s Islandskou republikou – podepsána dne 15. listopadu 2005
- s Rumunskem – podepsána dne 2. prosince 2005¹²¹
- s USA – podepsána dne 6. listopadu 2006

Uzavřené dohody mají velice podobnou strukturu, a proto se domnívám, že není nezbytné rozebírat každou jednotlivě. Znění třech prvních smluv je dokonce natolik příbuzné, že lze tvrdit, že Dohoda s Norskem, která byla uzavřena jako první, byla použita jako vzor pro následující dohody a to se všemi pozitivy a negativy.

Všechny uzavřené dohody se drží následujícího členění:

1. preambule,
2. definice,
3. účel dohody,

¹²¹ podle článku 19 odst. 3 Dohody Eurojustu o spolupráci s Rumunskem skončila její platnost automaticky v den následující po vstupu Rumunska do EU

4. vymezení oblasti spolupráce,
5. možnost vyslání styčného prokurátora k Eurojustu,
6. předávání informací a ochrana osobních údajů,
7. odpovědnosti za škody a řešení konfliktů,
8. závěrečná ustanovení.

Bylo by velice pěkné, kdyby bylo možné označit obsah dohod za standardní a tím výklad značně zestručnit. Opak je však pravdou. Dohody o spolupráci trpí, dle mého názoru, některými nedostatky.

Dohody o spolupráci nedefinují dostatečně předmět smlouvy a nevymezují dostatečně oblast a možnosti spolupráce, když pouze odkazují na Rozhodnutí o založení Eurojustu (konkrétně na články 4, 6, 7). Je podle mého názoru sporné, do jaké míry je takové ustanovení, které odkazuje na vnitřní předpis jedné ze smluvních stran, přesné, jasné a potažmo i závazné pro druhou smluvní stranu. Pouze v dohodě se Spojenými státy je uveden závazek Eurojustu vyrozumět druhou smluvní stranu o případné změně Rozhodnutí o založení Eurojustu. Předmět dohody je tak nejasný i s ohledem na to, že Eurojustu mohou být přidávány kompetence a pravomoci jinými právními akty EU. Navíc článek 4 Rozhodnutí, na který se odkazuje v souvislosti s vymezením předmětu dohody, sám odkazuje na Úmluvu o Europolu, konkrétně na její článek 3. Článek 3 Úmluvy o Europolu je pak dále modifikován dodatkovými protokoly. Dostáváme se tak do celého řetězce blanketních ustanovení, které činí předmět dohody nepřehledným.

Úspornost vyjádření předmětu smlouvy a možností spolupráce přímo kontrastuje s ustanoveními o ochraně osobních údajů, která zaujímají nepoměrně větší část dohody. Skoro jako by se jednalo o dohody o ochraně

osobních údajů a nikoliv o dohody Eurojustu s nečlenským státem EU o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.

Všechny doposud uzavřené dohody dávají druhé smluvní straně možnost vyslat k Eurojustu styčného prokurátora. Vyslání styčného prokurátora bezesporu podporuje myšlenku užší a bezprostřednější spolupráce mezi oběma smluvními stranami. Dohody se však nedostatečně zabývají působením styčného prokurátora v rámci Eurojustu, když pouze vymezují jeho postavení a nedefinují činnost, kterou má vyvíjet. Nadto ani jeho postavení v rámci Eurojustu není definováno zcela přesně, když především není zřejmé, zda má styčný prokurátor právo účastnit se jednání Kolegia.

Obecně lze shrnout, že Eurojust nemá jasnou koncepci spolupráce s nečlenskými státy EU. Chybí koncepce ve vztahu k výběru vhodných partnerů a chybí bohužel i představa, jak by měla konkrétní spolupráce vypadat. Při výběru vhodných smluvních subjektů převládá politického hledisko nad hlediskem účelnosti. Jak jinak lze vysvětlit fakt, že byly uzavřeny jako první dohody o spolupráci s Norskem a Islandem, tedy zeměmi, kde vyřizování mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech zpravidla nečiní problémy. Fakt, že obě země jsou zapojeny do Schengenského systému dle mého názoru pouze potvrzuje, že při výběru převažuje politické hledisko nad skutečnými potřebami zlepšit spolupráci se zeměmi, kde je justiční spolupráce pomalá a neefektivní. V současné době vyjednává Eurojust dohodu o spolupráci se Švýcarskem, tedy opět se zemí, kde je mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech ve velké většině bezproblémová. Otevření negociací s Ruskem však dává naději, že Eurojust by v budoucnu mohl uzavírat dohody o spolupráci se zeměmi, kde je mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech složitější a tím by skutečně mohl národním členům a členským státům EU

poskytnout „přidanou hodnotu“, o které bruselští úředníci v souvislosti s Eurojustem tak rádi hovoří.

Kapitola XI. Závěr

Eurojust je vůbec prvním pokusem o ustavení stálého centralizovaného orgánu pro koordinaci a zlepšení mezinárodní justiční spolupráce, kde je zastoupeno více států. Prvotní snahou bylo ustanovit orgán, který bude napomáhat mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech. Jedná se o orgán v rámci třetího pilíře Evropské unie, kde je doposud respektována státní suverenita členských zemí a uplatňuje se tedy princip mezvládní spolupráce. Důsledkem toho je i povinnost jednomyslného přijímání legislativních aktů Rady. I Rozhodnutí o založení Eurojustu bylo tedy nutno přijmout jednomyslně. Je však nutné si uvědomit, že Evropa patnácti (a dnes ještě více dvacetisedmi) sdružovala členské státy nejen s různou úrovní blahobytu, ale zejména s různými právními systémy a především s různým postojem k integračním procesům. Lapidárně by se situace dala vyjádřit jako škála právních systémů od kontinentálního práva k právu anglosaskému a u postojů od rezervovanosti (někdy až izolacionalismu) k federalismu.

Uvedená fakta je nutné si uvědomit při posuzování Eurojustu. Již při přijímání Rozhodnutí bylo nutné, v zájmu zajištění jednomyslnosti, nalézt přijatelný kompromis pro všechny členské státy. Rozhodnutí tak má jisté nedostatky a svým způsobem se nepodařilo překročit mezní práh – státní suverenitu. Eurojust není nadán žádnými výkonnými pravomocemi, zůstává pouze v poloze koordinačního orgánu. Pro státy, které zastávají rezervovaný postoj¹²² k prohlubování evropské integrace, představuje Eurojust maximum možného, hranici, za kterou již není možné postoupit, pro státy, které tendují k federální Evropě se jedná pouze o mezistupeň, o krátké zastavení na cestě

¹²² Blíže k postojům nejenom členských států, ale i národních členů rozhovor s Michaelem G. Kennedy, prezidentem Eurojustu, *Europolitics*, č. 3048, 20. března 2006, kde vyslovil myšlenku, že bude-li Eurojust pracovat správně, není potřeba Evropský prokurátor

k orgánu nadnárodnímu nadanému exekutivními pravomocemi s možností vedení vlastního vyšetřování na evropské úrovni.

1. Vídeňské zastavení

V září 2006 proběhl ve Vídni z iniciativy rakouského a ve spolupráci s finským předsednictvím seminář o budoucnosti Eurojustu s výhledem do roku 2020. Na seminář byli sezváni soudci, státní zástupci, ale i univerzitní učitelé a politici, aby diskutovali o vizi Eurojustu a Evropské justiční sítě. Premisou bylo, že práce Eurojustu a Evropské justiční sítě potřebuje nějakou změnu, přičemž byly identifikovány následující možnosti vývoje:

- k vývoji nebude potřeba změny *acquis* Eurojustu,
- k vývoji dojde za současného přijetí nových evropských legislativních nástrojů, avšak Rozhodnutí o založení Eurojustu zůstane nezměněno,
- bude novelizováno Rozhodnutí o založení Eurojustu,
- Eurojust se změní na Evropského prokurátora.

Ze shora uvedeného vyplývá, že v rámci semináře bylo diskutováno široké spektrum možností od minimalistické až po maximalistickou variantu. Ve vztahu k Evropské justiční síti bylo navrhováno přijetí společných standardů pro ustanovování kontaktních bodů (doposud je tato činnost plně v kompetenci členských států a postrádala jakákoliv pravidla), které by zároveň zaručily, že kontaktními body se stanou osoby vhodně umístěné v rámci národního systému, odborně a jazykově zdatné (bylo navrhováno zajištění jazykových kurzů pro kontaktní body). Především však bylo zdůrazněno, že mezi Eurojustem a EJS musí fungovat vzájemné předávání případů. Jestliže EJS obdrží případ vhodný

pro Eurojust, měla by mu ho předat a naopak. Tato dozajista dobrá myšlenka naráží podle mého názoru na fakt, že kontaktní body EJS fungují v různých zemích různě kvalitně, respektive někde nefungují. V takovém případě jakákoliv myšlenka o předávání případů ztrácí smysl.

V oblasti posilování role Eurojustu bylo navrhováno rozšíření pravomocí. Nemá význam opakovat vše, co bylo na semináři řečeno, ale zmíním pouze nejzákladnější a možná i nejdůležitější návrhy:

- dát Eurojustu pravomoc rozhodovat jurisdikční konflikty,
- možnost nařídit sledovanou zásilku, zajištění věcí,
- možnost vydat EZR a sepsat žádost o právní pomoc,
- zřídit národní kanceláře EJS, které by zároveň fungovaly jako národní kancelář Eurojustu,
- rozšířit pravomoci Evropského soudního dvora o justiční kontrolu nad Eurojustem,
- zvážit ustavení Eurojustu jako centrálního justičního orgánu pro EU vzhledem k nečlenským zemím EU.

Obecně byly shora uvedené návrhy pozitivně kvitovány, avšak mnoho účastníků podtrhlo potřebu justiční kontroly v případě rozšíření o operativní pravomoci. Velice jednoduše podstatu problému vystihl O. Lagodny: „Evropská unie se snaží vytvořit federální struktury, ale při tom není federálním státem.“

Eurojust se nemůže dále vyvíjet bez změny legislativního základu. Jestliže se Europol vyvíjí v evropskou policii, Eurojust by se měl změnit v Evropského prokurátora. Eurojustu musí být dány operativní pravomoci a ne být stále pouze

facilitátorem.¹²³ Evropský prokurátor je však odlišný koncept od Eurojustu, přičemž je zejména velice důležité, aby se jednalo o nezávislou instituci.¹²⁴

Je zřejmé, že budoucnost Eurojustu nelze vytrhnout z kontextu dalšího vývoje oblasti justice a vnitra v rámci EU, ba co víc, je nutné řešit vztah mezi prvním a třetím pilířem. Z toho důvodu je nutné vypracovat konzistentní koncepci pro celou oblast justice a vnitra.¹²⁵

2. Nedostatky současné úpravy

Pozastavím se na chvíli u současného modelu Eurojustu. Odhlédnu-li od snah vyvíjet tuto organizaci v budoucnu v silnější organizaci, musím konstatovat, že i současný model, určený pouze ke koordinaci právní pomoci, trpí některými nedostatky.

Prvním a důležitým nedostatkem se jeví nestejná úroveň pravomocí jednotlivých národních členů. V kapitole 4.3.1.2, kde se pravomocím národních členů věnuji, jsem identifikoval určité minimální pravomoci národního člena. Domnívám se, že v tomto bodě je nezbytná změna Rozhodnutí. Rovnocenné pravomoci budou garantovat akceschopnost Eurojustu. S oblibou se používá přirovnání, že každý řetěz je tak silný, jak je silný jeho nejslabší článek. O Eurojustu to platí dvojnásobně.

S pravomocemi národních členů souvisí i jejich postavení. V současnosti závisí jmenování a odvolávání národních členů plně na členských státech.

¹²³ Viz přednáška Oliviera de Baynast, generálního prokurátora v Amiens

¹²⁴ Reakce J. Fenyka na vystoupení O. de Baynast

¹²⁵ Vystoupení J. Vervaele, Univerzita Utrecht

Eurojust tak nemá jakýkoliv vliv (kromě politického ovlivňování přes Radu EU) na to, jaký národní člen bude vyslán (Ize si představit, že bude vyslána jako národní člen osoba, která bude nekomunikativní a bude mít velice odmítavý postoj k vzájemné spolupráci) a naopak Eurojust nemůže ovlivnit odvolání národního člena a to ani pokud národní člen velice dobře pracuje. Možným řešením by bylo zajistit národním členům postavení zaměstnanců EU. I toto řešení však skýtá možná rizika. Zatímco v současné době jsou národní členové závislí na členských státech, v případě pracovního poměru k EU by byli závislí na EU. Jistým problémem by pochopitelně byl výčet jejich pravomocí. Národní členové by neměli zachovány své vnitrostátní pravomoci, ale museli by jimi být vybaveni na základě legislativního aktu EU. Tím by však nastal zásah do státní suverenity jednotlivých členských zemí, neboť by určité pravomoci, byť jen koordinační povahy, vykonával zaměstnanec EU.

Eurojust může podle článku 7 Rozhodnutí žádat, aby příslušné orgány členských států konaly určitým způsobem. Dopusud Kolegium Eurojustu rozhodlo celkem dvakrát podle tohoto článku, vždy se však jednalo o situaci, kdy oba členské státy, mezi kterými byl jurisdikční konflikt, byly ve shodě, kterému státu má být trestní řízení předáno. Rámcové rozhodnutí o Evropském důkazním příkazu však předpokládá rozšíření rozhodovacích kompetencí Eurojustu. Je na místě si položit otázku, jak bude Kolegium Eurojustu postupovat při rozhodování v budoucnu pokud nebudou dotčené členské státy ve shodě a při vědomí toho, že všichni národní členové mají rovnocenné postavení a o návrhu musí rozhodovat Kolegium většinou při zachování kvóra. Daný postup by znamenal studium nejen předmětné věci, ale i souvisejících národních legislativ všemi národními členy. Rozhodnutí nepředpokládá rozdělení Kolegia do senátů anebo ustavení národního člena zpravodaje. Avšak i pokud by byly tyto orgány uvnitř Eurojustu zřízeny, nezbavovalo by to národní členy odpovědnosti za rozhodnutí. Daný postup se mi tedy jeví jako nepraktický a v případě skutečného rozhodování sporů i prakticky neaplikovatelný.

3. Výhled do budoucnosti

Po nezdaru ratifikace Smlouvy o ústavě se odsunula do pozadí myšlenka sloučení tří pilířů EU v jeden a možnost vytvoření Evropského zákona o Eurojustu. Stále však není vyloučeno, aby se Rada podle článku 42 Smlouvy o EU jednomyslně usnesla na převedení institutů spadajících pod třetí pilíř do institucionálního rámce prvního pilíře.¹²⁶ Dokud nedojde ke sloučení pilířů není možné rozvíjet úvahy o supranacionalitě Eurojustu. Eurojust by tedy stále zůstával pouze koordinačním orgánem.

Pokud by však nastala eurooptimistická varianta, je na místě se zabývat, alespoň rámcově, možnostmi dalšího vývoje. Jednou z variant, kterou předpokládala i Evropská ústava, bylo vytvoření Evropského prokurátora z Eurojustu.

Výhodou Evropského prokurátora by byly jasně definované pravomoci a struktura, možnost působit na celém území unie ve vymezených případech a možnost stíhat i trestnou činnost, kterou v podstatě nelze řešit na národní úrovni. Má-li se uvažovat o vývoji Eurojustu směrem k Evropskému prokurátorovi, je možné uvažovat o třech variantách vývoje:

1. Eurojust zůstane stranou tohoto procesu a bude i nadále činný v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, přičemž EP vznikne mimo jeho strukturu,

¹²⁶ k reálnosti těchto snah viz rozhovor s Komisařem pro justici a vnějšky Franco Frattini: Frattini urge new EU justice powers, publikováno na www.theparliament.com, 26.6.2006

2. Evropský prokurátor se stane dalším „národním členem“ v rámci Eurojustu,¹²⁷
3. vytvoření EP z Eurojustu.¹²⁸

Vytvořením Evropského prokurátora nebude agenda Eurojustu jako koordinátora právní pomoci eliminována. Evropský prokurátor, bude-li zřízen, bude mít zprvu zřejmě působnost pouze ve věcech podvodů proti finančním zájmům EU. V ostatních věcech přeshraniční kriminality bude i nadále potřeba právní pomoci ve věcech trestních a potažmo její koordinace (na nutnosti koordinace nezmění nic ani fakt vývoje směrem ke stále širšímu pojetí uznávání rozhodnutí).

Lze si představit, že bude existovat jedna instituce nazvaná Evropský prokurátor, v rámci které budou zřízena různá oddělení. Jedno oddělení by se mohlo zabývat usnadňováním a koordinací právní pomoci v rámci EU, možná by mohlo při troše fantazie vytvořit evropský centrální justiční orgán vůči státům mimo Evropskou unii.

Je diskutabilní, do jaké míry by mohl Evropský prokurátor převzít a využít strukturu Eurojustu. Projekt EP sice počítal s tím, že by byl jeden vedoucí evropský prokurátor, který by měl své náměstky v jednotlivých členských státech a ti tam zároveň vedli úřad Evropského prokurátora. Ponecháme-li stranou otázku, zda je tato myšlenka s ohledem na velký počet náměstků evropské prokurátora životaschopná, je nutné připustit, že všichni zaměstnanci EP a tedy i vedoucí a náměstci by museli být zaměstnanci EU, právě proto, aby se zaručila jejich nezávislost na jednotlivých členských státech. Dostáváme se tak nejen k již řešené otázce pravomocí, ale i k otázce evropského trestního zákona a

¹²⁷ Blíže se touto myšlenkou zabývá Deboyser, C: Eurojust de l'imparfait au conditionnel futur, European Evidence Warrant, J.A.E. Vervaele (ed.)

¹²⁸ Blíže Van Den Wyngaert: Eurojust and the European Public Prosecutor in the Corpus Juris model: Water and Fire, in Europe's Area of Freedom, Security and Justice, Oxford University Press, 2004

evropského trestního řádu. V okamžiku, kdy bude zřízen na evropské úrovni justiční orgán s vlastní exekutivní pravomocí, je nezbytné vytvořit zároveň orgán soudní kontroly.

Ať už bude budoucí vývoj jakýkoliv, Eurojust bude vždy potřebný a přínosný pro oblast mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Měl-li by však na této úrovni ustrnout, bylo by možné uvažovat o zjednodušení jeho fungování, snížení byrokracie a Eurojust vrátit zpět do úrovně společného zasedání styčných soudců. Prostřednictvím svého národního členu mohou justiční orgány ve velké většině případů značně urychlit vyřizování žádosti o právní pomoc a tím v důsledku zkrátit dobu trvání trestního řízení. Nadto je možné prostřednictvím Eurojustu vyřizování právní pomoci koordinovat. Eurojust tak poskytuje možnost, která v době do jeho vzniku nebyla na úrovni justičních orgánů možná. Lze říci, že za využití Eurojustu je možné žádat o právní pomoc v takovém rozsahu, který by bez jeho pomoci byl neproveditelný. Je však stále nutné zvyšovat informovanost o možnosti využívání tohoto institutu mezi státními zástupci a soudci, aby Eurojust lépe využívali. Je nutné se zbavit předsudku, že vše „evropské“ práci komplikuje a začít s Eurojustem ve své každodenní práci počítat. Není nutné mít obavu z toho, že Eurojust je cosi vzdáleného, co se vymyká národní úrovni. Eurojust je především „servisní“ organizací pro orgány činné v trestním řízení, kterým nabízí své služby.

Seznam literatury

Publikace

Bubnoff von, Eckhart: Die Europäische Union – Ein Raum der Freiheit, Sicherheit und des Rechts?, Nomos, Sonderdruck, Ius Europaenum, Band 35

Denza, E: The intergovernmental pillars of the European Union, Oxford University Press, 2005

Fenyk, J: Mechanismus ochrany finančních zájmů Evropských společenství v České republice in Aktuální otázky europeizace trestního práva, Acta universitatis Carolinae, Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum, Praha 2005

Fenyk, J: Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy, Linde Praha a.s., 1997

Fijnaut C. a spol (ed): Legal Instruments in the Fight against International Terrorism, Martinus Nijhoff Publisher, Leiden, Boston, 2004

Gild E. (ed): Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant, Wolf Legal Publisher, Nijmegen, 2006

Kamlach, M., Repík, B: Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení, Panorama, Praha, 1990

Kloučková, S., Fenyk, J: Corpus Juris 2000, Sypták, 2001

Knapp, V: Teorie práva, C.H.Beck Praha 1995

Leaf, M (ed): Cross-Border Crime, Defence rights in a new era of international judicial co-operation, Justice, Londýn, 2006

Malenovský, J: Mezinárodní právo veřejné – Jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému, 4. opravené a doplněné vydání, Masarykova univerzita, Brno, 2004

McClea D: International Co-operation in Civil and Criminal Matters, Oxford University Press, New York, 2002

Moore A.(ed): Police and Judicial Co-operation in the European Union, Cambridge University Press, 2004

Polák, P: Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a v rámci Evropské Unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, Acta universitatis brunensis, Masarykova univerzita, 2003, svazek 266

Poradce 2005/3, Poradce s.r.o., komentář k § 1 zákona č. 101/2000

Potočný, M., Ondřej, J: Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část, 3. doplněné a rozšířené vydání, C.H.Beck, Praha, 2002

Syllová, J. a spol: Ústava pro Evropu, Komentář, C.H.Beck, Praha, 2005

Šámal, P., Púry, F., Rizman, S: trestní zákon. Komentář. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha. C. H. Beck, 2004

Špicar, P: Vývoj, institucionální rámec a instrumenty III. Pilíře Evropské Unie, Justiční akademie ČR, 2005

Tichý, L: dokumenty ke studiu evropského práva, 2. přepracované a doplněné vydání, Linde, Praha, 2002

Tichý a spol.: Evropské právo, 3. vydání, C.H.Beck, Praha, 2006

Tichý L. a spol.: Evropské právo, 1. vydání, C.H.Beck, Praha, 1999

Tomášek M. (ed): Aktuální otázky evropeizace trestního práva, Acta universitatis Carolinae, Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum, Praha, 2005

Tomášek, M (ed): Grundfragen des europäischen Strafrechts. Sammelband des Deutsch-Tschechischen Grundlagenseminars zum europäischen Strafrecht. Juristische Fakultät der Bayerischen Julius-Maximilians Universität Würzburg und Juristische Fakultät der Karlsuniversität zu Prag, Editionszentrum, Prag, 2005

Ward, I: A Critical Introduction to the European Law, 2. vydání, Lexis Nexis UK, Londýn, 2003

Van Den Wyngaert, Ch: Eurojust and European Public Prosecutor in The Corpus Juris Model: Water and Fire? in Europe's Area of Freedom, Security and Justice ed. By Neil Walker, Oxford University Press, 2004

Wintr, J: Čtyři otázky o ústavě, Právník 12/2005

Oficiální dokumenty

Amsterdamská smlouva, úř. věstník č. OJC 340/01, 10.11.1997

Evropská úmluva o právní pomoci ve věcech trestních sjednaná ve Štrasburku dne 20. dubna 1959, publikovaná pod č. 550/1992 Sb.

Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních otevřený k podpisu dne 8. listopadu 2001 ve Štrasburku, publikovaný pod č. 48/2006 Sb.m.s.

Evropská úmluva o vydávání sjednaná dne 13. prosince 1957 v Paříži, publikovaná pod č. 549/1992 Sb.

Final report of Working group X „Freedom, Security and Justice“, Brusel, 2.12.2002, CONV 426/02

Jednací řád Eurojustu publikovaný v úř. věstníku pod č. C 286/1, 22.11.2002

Maastrichtská smlouva, úř. věstník č. OJC 191 z 29.7.1972

Nařízení Rady (ES, Euratom) o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, úřední věstník č. 1995 L 312, 23.12.1995

Nařízení Rady o zřízení Evropského úřadu proti podvodům (OLAF), úřední věstník 1999 L136, 28.4.1999

Rámcové rozhodnutí Rady o Evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy, úř. věstník č. L 190/1, 18.7.2002

Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti, Úř. věst. č. L 63/1-13, 6.3.2002

Rozhodnutí Rady o výměně informací a spolupráci ve věcech teroristických trestných činů, úřední věstník č. úř. věstník L 253, 29.9.2005

Rozhodnutí Rady o přijetí zvláštních opatření v oblasti justiční a policejní spolupráce pro boj s terorismem, Publikováno v úředním věstníku pod L 16/68 dne 22.1.2003

Společný postup o vytvoření Evropské justiční sítě, úř. věstník č. L 191/4-7, 7.7.1998

Společný postup o rámci pro výměnu styčných justičních úředníků za účelem zlepšení spolupráce mezi členskými státy Evropské Unie, úř. věstník č. L 105/1-2, 27.4.1996

Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění, úřední věstník Evropských společenství č. 2001/C 80,01, 10.3.2001

Staff Regulations (Council Regulation No 723/2004 of 22 March 2004), úřední věstník č. L124/47, 27.4.2004 - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2004/l_124/l_12420040427en00010118.pdf

Závěry předsednictva Zasedání Evropské Rady v Tampere konaném ve dnech 15.-16. října 1999 publikované na: http://www.consillium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm

Závěry předsednictva zasedání Evropské Rady - Haagský program: posilování svobody, bezpečnosti a práva v EU, publikováno v úředním věstníku EU č. C 053 , 03/03/2005 P. 0001 - 0014

Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování dat podepsaná ve Štrasburku dne 28.1.1981, publikovaná v ČR pod č. 115/2001 Sb.m.s

Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, vypracovaná Radou na základě článku 34 Smlouvy o Evropské unii, podepsaná v Bruselu dne 29. května 2000, publikovaná pod č. 55/2006 Sb.m.s.

Výroční zpráva Pro Eurojustu za rok 2001, přístupné na webové stránce:
http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Výroční zpráva Eurojustu za rok 2002, přístupné na webové stránce:
http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Výroční zpráva Eurojustu za rok 2003, přístupné na webové stránce:
http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Výroční zpráva Eurojustu za rok 2004, přístupné na webové stránce:
http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Výroční zpráva Eurojustu za rok 2005, přístupné na webové stránce:
http://www.eurojust.eu.int/press_annual.htm

Zákon č. 537/2004 Sb. Novelizující trestní zákon a zákon č. 539/2004 novelizující trestní řád

Články

Fenyk, J: Některé aspekty vývoje trestního práva v Evropské unii (ochrana finančních zájmů Evropských společenství), Státní zastupitelství, 4-5/2004

Kloučková, S., Polák, P: Eurojust, Justičná revue, 54, 2002

Kloučková, S: Nové formy spolupráce v oblasti dožádání o provedení úkonu v trestním řízení mezi členskými státy Evropské unie, Státní zastupitelství, 5/2005

Kloučková, S., Polák, P: Nové nástroje spolupráce ve věcech trestních v rámci EU, Státní zastupitelství, 4-5/2004

Laugier-Deslandes, S: Questions intéressant l'Europe – Les incidence de la création du mandat d'arrêt européen sur les conventions d'extradition, Annuaire Français de droit international, XLVIII – 2002 – CNRS Éditions, Paris

Peers, S: EU responses to terrorism, International Criminal Law Quarterly, Svazek 52, Leden 2003

Pipek, J: Smlouva o ústavě pro Evropu a další vývoj trestního práva v EU, Právník, 12/2005

Pítrová, L: Evropská unie flexibilní a dynamická ve světle návrhu smlouvy zakládající ústavu pro Evropu, Právník, 12/2005

Polák, P: Evropská společenství, Evropská unie, justiční spolupráce mezi členskými státy Evropské unie – obecný přehled, Státní zastupitelství, 4-5/2004

Svoboda, P., Maršálková, Z: Jak naplnila smlouva o ústavě pro Evropu zadání z Laekenu, Právník, 12/2005

Wintr, J: Čtyři otázky o Evropské ústavě, Právník 12/2005

Přednášky

De Baynast, O: Eurojust et la lutte contre la criminalité organisée transfrontière, přednáška pro Pôle financier du T.G.I. de Paris, 14. června 2004

Kennedy, M: The Role of Eurojust Combating International Organised Crime, Justiční akademie, Praha, 12.5.2005